

Nr 100.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anslag till riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap för budgetåret 1948/49, m. m.; given Stockholms slott den 6 februari 1948.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag ur statsrådsprotokollet över folkhushållningsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro,
enligt Dess nådiga beslut:

GUSTAF ADOLF.

G. E. Sträng.

Sammanfattning.

1. Enligt den för riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap gällande provisoriska instruktionen är nämnden under Kungl. Maj:t centralorgan för den ekonomiska försvarsberedskapen. Nämnden har i denna sin egenkap att leda, övervaka och samordna landets försvarsförberedelser på det ekonomiska området. För att riksnämnden skall kunna fullgöra dessa betydelsefulla uppgifter, torde dess organisation nu bära utbyggas och dess uppgifter och befogenheter mera definitivt angivas.

2. I syfte att undvika dubbelarbete och samtidigt främja en önskvärd rörlighet i beredskapsarbetet på det ekonomiska området torde hithörande arbetsuppgifter i möjligaste mån bära under riksnämndens ledning handhas av de myndigheter, som syssla med motsvarande fredsproblem. Härvid torde vissa myndigheter, exempelvis arbetsmarknadsstyrelsen, kommunikationsverken, den föreslagna sjukvårdsberedskapsnämnden samt den blivande jordbruksnämnden (och i avvaktan på dennas inrättande livsmedelskommissionen) bära under riksnämndens allmänna tillsyn ansvara

1 — Bihang till riksdagens protokoll 1948. 1 samt. Nr 100.

för beredskapsarbetet inom vissa delområden. Andra myndigheter torde böra lämna riksnämnden biträde vid utformningen av beredskapen inom deras områden. På de delområden, där lämpliga beredskapsorgan ej finnas, torde riksnämnden själv böra taga hand om detaljplaneringen av försvarsberedskapen. Det föreslås, att riksnämnden från och med den 1 juli 1948 skall övertaga de beredskapsuppgifter, som åvila krisorganen, dock med undantag för livsmedelskommissionen, samt att reservförrådsnämnden från samma dag skall uppgå i riksnämnden.

3. Riksnämnden föreslås organiserad på tre avdelningar, nämligen en allmän avdelning, en särskild planeringsavdelning och en affärsavdelning.

4. Finansieringen av nämndens inköps- och lagringsverksamhet föreslås ordnad på så sätt, att en särskild kapitalfond, benämnd statens reservförrådsfond, inrättas per den 30 juni 1948. Till denna fond överförs reservförrådsnämndens tillgångar. Det förutsättes, att reservförrådsnämndens kredit i riksgäldskontoret kvarstår men att densamma icke får tagas i anspråk annat än efter beslut av Kungl. Maj:t.

5. Det föreslås, att riksdagen måtte medgiva, att vissa i statens reservförrådsnämnds verksamhet uppkomna förluster få täckas genom ianspråktagande av erforderligt belopp av nämndens överskott.

*Utdrag av protokollet över folkhushållningsärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott
den 6 februari 1948.*

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, GJÖRES, DANIELSON, VOUGT, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, WEIJNE, KOCK.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anför chefen för folkhushållningsdepartementet, statsrådet Sträng.

I årets statsverksproposition (tolfte huvudtiteln, punkterna 3—5) har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ärendet, till Riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap: Avlöningar, Riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap: Omkostnader samt Omkostnader för statlig lagerhållning för budgetåret 1948/49 beräkna förslagsanslag av respektive 638 600 kronor, 150 000 kronor och 1 000 000 kronor. Jag torde nu ånyo få till behandling upptaga ifrågasavarande spörsmål. I samband härmed torde jag även få anmäla frågan om täckandet av vissa på statens reservförrådsnämnds verksamhet uppkomna förluster.

Inledning.

I samband med avlåtande av proposition (nr 339) till riksdagen hösten 1946 angående den ekonomiska försvarsberedskapens framtida organisation m. m. uttalade min företrädare i ämbetet, att ett centralorgan för den ekonomiska försvarsberedskapen snarast borde inrättas, men att organets uppgifter och befogenheter tills vidare i vissa hänseenden icke borde fastställas utan dessa frågor göras till föremål för närmare utredning inom organet. Det föreslagna centralorganets uppgifter skulle sålunda till en början till väsentlig del bliva av utredande karaktär. Emellertid borde det samma så organiseras, att det omedelbart kunde vara berett att börja sin egentliga planläggande verksamhet och övertaga direkta förvaltningsuppgifter. I och med att krisorganen kunde avveckla sin verksamhet, borde centralorganet för den ekonomiska försvarsberedskapen kunna övertaga dem åvilande uppgifter av beredskapskaraktär. Det borde även vara möjligt att redan på ett tidigare stadium, innan ett krisorgan definitivt avvecklats, till centralorganet överföra vissa beredskapsuppgifter. Särskilt syntes detta vara tänkbart på bränsleförsörjningens område.

Efter en granskning av olika ifrågasatta alternativ beträffande central-

organets organisation stannade föredragande departementschefen vid att förorda inrättandet av en ny statlig myndighet, benämnd riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap och bestående av en generaldirektör och chef jämte fyra ledamöter, vilka alla skulle utses av Kungl. Maj:t. Med hänsyn till att omfattningen av nämndens verksamhetsområde till att börja med komme att bli något obestämt, borde riksnämndens kansli icke redan från början definitivt utformas utan tills vidare få en mera provisorisk karaktär.

Riksdagen fann för sin del (skrivelse nr 511) övervägande skäl tala för att riksnämnden i den av departementschefen föreslagna beskurna organisationsformen borde komma till stånd. Emellertid ansåg riksdagen, att, sedan riksnämnden inkommit till Kungl. Maj:t med förslag rörande dess uppgifter, befogenheter och framtida organisation, detta spörsmål borde underställas riksdagens prövning. Riksdagen utgick därvid från att utredningen skulle kunna så bedrivas, att ärendet kunde framläggas för 1948 års riksdag.

Riksdagen, som icke funnit anledning till erinran mot vad departementschefen i övrigt i olika hänseenden anfört och föreslagit, fastställde följande personalförteckning för riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap att tillämpas från och med den 1 januari 1947.

Personalförteckning.

Tjänstemän å ordinarie stat.

1 generaldirektör	C 15	(nu Cp 22)
1 byråchef	C 6	(> Cr 10)
1 kontorsbiträde	A 4	(> Ca 8)

Tjänstemän å övergångsstat.

1 kanslichef	B 2	(> Co 14)
1 förste byråsekreterare	A 26	(> Ca 29)
1 aktuarie	A 21	(> Ca 24)

Genom beslut den 30 december 1946 förordnade Kungl. Maj:t, att riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap skulle inrättas från och med den 1 januari 1947, och utfärdade provisorisk instruktion för nämnden (S. F. S. 1946: 897). Enligt denna är nämnden under Kungl. Maj:t centralorgan för landets ekonomiska försvarsberedskap och har i denna sin egenkap att leda, övervaka och samordna landets försvarsförberedelser på det ekonomiska området. Det åligger i enlighet härmed nämnden att verka för och, i den mån detta icke ankommer på annan myndighet, inom ramen för tillgängliga medel ombesörja, att erforderliga förberedelser bliva vidtagna, så att under krig, krigsfara eller andra av krig föranledda utomordentliga förhållanden försvarets behov av förnödenheter må kunna tillgodoses, folk-

försörjningen tryggas och näringslivets fortgång i möjligaste mån säkerställas, allt med beaktande av att landets tillgångar på ändamålsenligaste sätt utnyttjas för ernående av effektivitet och varaktighet i behovstäckningen. Det ankommer vidare på nämnden att allteftersom krisorganens verksamhet avvecklas, såvida ej Kungl. Maj:t annorlunda förordnar, övertaga dem åliggande uppgifter av beredskapskaraktär.

I samband med beslutet om riksnämndens inrättande uppdrog Kungl. Maj:t åt nämnden att — efter överläggningar med ifrågakommande myndigheter rörande den närmare gränsdragningen mellan dessa myndigheter och riksnämnden i fråga om detaljplanläggning på olika områden av den ekonomiska försvarsberedskapen samt i samband därmed om riksnämndens befogenheter gentemot andra myndigheter och gränsdragningen mellan den militära och den ekonomiska försvarsberedskapen — överväga och till Kungl. Maj:t inkomma med förslag angående riksnämndens framtida organisation ävensom förslag till slutgiltig instruktion för nämnden.

I enlighet med detta Kungl. Maj:ts uppdrag har riksnämnden med skriftelse den 20 oktober 1947 överlämnat utlåtande angående ordnandet av den ekonomiska försvarsberedskapen jämte vissa därtill hörande bilagor, däribland förslag till instruktion för riksnämnden.

Över utlåtandet hava yttranden avgivits av försvarsstaben, armé-, marin- och flygförvaltningarna, försvarets sjukvårdsförvaltning, krigsmaterielverket, arméns fortifikationsförvaltning, fartygsuttagningskommissionen, medicinalstyrelsen efter hörande av medicinalstyrelsens materielnämnd, civilförsvarsstyrelsen, statens arbetsmarknadskommission, generalpoststyrelsen, telegrafstyrelsen, järnvägsstyrelsen, väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, vattenfallsstyrelsen, luftfartsstyrelsen, statens biltrafiknämnd, statskontoret, riksräkenskapsverket, konjunkturinstitutet, allmänna lönenämnden, statens organisationsnämnd, veterinärstyrelsen, kommerskollegium, försäkringsinspektionen, statens krigsförsäkringsnämnd, statens reservförrådsnämnd, statens industrikommission, statens livsmedelskommission, statens bränslekommission, statens handelskommission, statens trafikkommission, statens priskontrollnämnd, riksbanksfullmäktige, 1945 års försvarskommitté, 1946 års militära förvaltningsutredning, överståthållarämbetet samt länsstyrelserna i Stockholms, Kronobergs, Malmöhus, Göteborgs och Bohus, Kopparbergs, Gävleborgs och Norrbottens län.

Nuvarande organisation på den ekonomiska försvarsberedskapens område.

Riksnämnden har i sitt utlåtande inledningsvis redogjort för tidigare vidtagna åtgärder och den hittillsvarande organisationen på den ekonomiska försvarsberedskapens område. Vad angår den tidigare utformningen av den centrala organisationen på detta område må här hänvisas till vad i propo-

sition 339 till 1946 års riksdag, sid. 2—6, anförts beträffande rikskommissionen för ekonomisk försvarsberedskap. I nämnda proposition har även redogjorts för den överföring av rikskommissionens uppgifter till andra organ, i första hand de särskilda krisorganen, som ägde rum efter krigsutbrottet år 1939. Beträffande de övriga organ, som ha att handlägga frågor, som falla inom ramen för eller gränsa intill området för den ekonomiska försvarsberedskapen må i anslutning till riksnämndens redogörelse anföras följande.

För att, bland annat, omhänderhava planeringen av krigsmaterielindustrien inrättades år 1943 *krigsmaterielverket*. Enligt instruktionen för verket (S. F. S. 1944: 339) har detta att i enlighet med instruktionen eller eljest meddelade föreskrifter förbereda och genomföra de åtgärder, som erfordras för att försvarets behov av för dess krigsberedskap erforderlig materiel och övriga förnödenheter på bästa sätt tillgodoses i enlighet med fastställda planer eller vederbörande myndighets anvisningar. Vid framläggandet av propositionen angående inrättandet av detta verk anförde föredragande departementschefen (prop. nr 180/43 s. 120), att förslaget grundade sig på förutsättningen, att ett organ alltjämt i en eller annan form komme att finnas för central samordning och handläggning av landets försörjningsfrågor i deras helhet. I samband med den framtida avvecklingen av krisadministrationen måste ett avgörande träffas om de former, i vilka en dylik allmän planering skulle bedrivas. Den framtida lösningen av den generella planeringsfrågan kunde föranleda vissa jämkningar i krigsmaterielverkets organisation och befogenheter. Jämlikt bemyndigande av 1944 års riksdag (prop. nr 271, rskr nr 473) har Kungl. Maj:t inom samtliga län utom Gotlands tillsatt ombud för krigsmaterielverket, krigsindustriombud. Enligt instruktion den 14 december 1945 åligger det ombuden bl. a. att biträda krigsmaterielverket med sakkunskap i frågor rörande den inom ombudets distrikt belägna industriens ianspråktagande för försvarets räkning. Ombuden skola vidare i viss utsträckning tillhandagå lokala militära myndigheter och länsstyrelsen med sakkunskap i industriella frågor.

På förslag av Kungl. Maj:t (prop. nr 318 och 323) beslöt 1937 års riksdag, att inköp och lagring av vissa importvaror, såsom råvaror för industriens behov, fasta och flytande bränslen, smörjoljor, läkemedel m. fl. varor, skulle äga rum för statens räkning samt att de med upphandlingen och lagringen sammanhängande uppgifterna skulle handhas av ett särskilt centralorgan. Den 25 juni 1937 tillsatte Kungl. Maj:t *statens reservförrådsnämnd*. Enligt instruktionen för nämnden (S. F. S. 1937: 754) utgör nämnden organ för handläggning av frågor rörande inköp och lagerhållning för statens räkning av importvaror, vilkas befintlighet inom landet i händelse av avspärrning i varutillförseln är av vikt för upprätthållande av landets näringsliv och folkförsörjning samt för den ekonomiska försvarsberedskapen i övrigt. Genom beslut av 1937, 1938, 1939 och 1940 års lag-

tima riksdagar ställdes sammanlagt 420 milj. kronor till förfogande för upphandling av utländska varor. Vidare medgav 1939 års urtima riksdag på förslag av Kungl. Maj:t (prop. 36) att vid försäljning av varor ur statens reservförråd inflytande inkomster finge användas för återköp av varor för lagring. Under kriget har nämnden därjämte i stor utsträckning erhållit Kungl. Maj:ts uppdrag att inköpa inom landet tillverkade varor. Här för ha särskilda medel anvisats. Intill krigsutbrottet den 1 september 1939 hade reservförrådsnämnden inköpt utländska varor för i runt tal 215 milj. kronor, varav varor för ca 160 milj. kronor hade inkommit till landet, och till den 1 april 1940 för omkring 285 milj. kronor, av vilka till landet hade inkommit varor till ett inköpsvärde av ca 220 milj. kronor. Intill den 1 juli 1947 ha varor inköpts till ett sammanlagt inköpsvärde av ca 1 240 milj. kronor, varav utländska varor för ca 985 milj. kronor och inhemska varor för 235 milj. kronor. Under och efter kriget ha varorna till största delen försålts, och den 1 juli 1947 funnos i lager varor till ett medelanskaffningsvärde av allenast ca 125 milj. kronor. Ekonomiska försvarsberedskapsutredningen föreslog, att reservförrådsnämndens verksamhet skulle övertagas av riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap, och Kungl. Maj:t anslöt sig till detta förslag. Dock skulle reservförrådsnämndens verksamhet överföras till riksnämnden först sedan närmare riktlinjer uppdragits för riksnämndens verksamhet i olika hänseenden. Riksdagen framställde icke någon erinran häremot.

Arbetsmarknadskommissionens befattning med uppskovsväsendet och därmed sammanhängande frågor ävensom den av kommissionen bedrivna allmänt planläggande verksamheten rörande arbetskraftsdispositionen under krigsförhållanden har jämlikt 1947 års riksdags beslut övertagits av *statens arbetsmarknadsstyrelse*. Vad särskilt angår de uppgifter för styrelsen, som avse dispositionen av arbetskraften under krig och jämställda förhållanden, uttalade riksdagen en bestämd förväntan, att omfattningen av dessa uppgifter bleve föremål för särskilt övervägande i samband med att Kungl. Maj:t utfärdade instruktion för ämbetsverket, enär dylika uppgifter under fredsförhållanden borde så långt möjligt begränsas och förenklas i syfte att spara arbetskraft. Frågan om det militära uppskovsväsendets handhavande m. m. syntes vidare böra tagas under förnyat övervägande i anslutning till att arbetsuppgifterna för riksnämnden i detalj bestämdes. I anslutning härtill fann riksdagen det tveksamt, huruvida ifrågavarande arbetsuppgifter motiverade inrättandet, på sätt föreslagits i Kungl. Maj:ts proposition, av en försvarsbyrå inom styrelsen. Med hänsyn till bl. a. att sagda byrås arbetsuppgifter komme att bliva föremål för nytt övervägande i samband med att uppgifterna för riksnämnden slutgiltigt bestämdes, ville dock riksdagen icke motsätta sig att en särskild försvarsbyrå inginge i styrelsens organisation men förutsatte, att riksdagen sedermera bleve satt i tillfälle att taga frågan om byråns bestånd under nytt övervägande.

Utredningen rörande ett centralt arbetsmarknadsorgan hade föreslagit, att arbetsmarknadsstyrelsen skulle träda i den nuvarande *riksblockmyndighetens* ställe såsom centralorgan för arbetsblockorganisationen. I sitt yttrande över utredningens förslag i denna del föreslog emellertid riksnämnden, att frågan om arbetsblockorganisationens fortsatta utformning och uppgifter skulle bli föremål för utredning, innan frågan om centralmyndigheten för densamma löstes. Riksnämnden förklarade sig tillika hava för avsikt att gemensamt med livsmedels- och arbetsmarknadskommissionerna upptaga dessa frågor till överläggning. I propositionen föreslogs, att riksblockmyndigheten finge bestå i avbidan på resultatet av den av riksnämnden omnämnda utredningen. Någon erinran häremot framfördes ej av riksdagen. Arbetsmarknads- och livsmedelskommissionerna samt riksnämnden hava numera utsett var sin representant för att verkställa ifrågavarande utredning.

Enligt beslut av 1947 års riksdag skall en *statens jordbruksnämnd* inrättas för att under Kungl. Maj:t handhåva ledningen av den prisreglerande verksamheten på jordbrukets område. Denna skall vidare handhåva vissa beredskapsfrågor beträffande livsmedelsförsörjningen. Den närmare gränsdragningen mellan jordbruksnämndens och riksnämndens arbetsuppgifter är avsedd att fastställas av Kungl. Maj:t. Organisationen av jordbruksnämnden skall närmare övervägas och föreläggas riksdagen, innan det nya organet träder i verksamhet.

I sitt den 10 januari 1947 avgivna betänkande (S. O. U. 1947: 10) har 1945 års *civilförsvarsutredning* berört frågan om det inbördes förhållandet mellan civilförsvaret och den ekonomiska försvarsberedskapen. Civilförsvarsutredningen har därvid, under hänvisning till sitt yttrande över ekonomiska försvarsberedskapsutredningens betänkande, såsom sin åsikt anfört, att en markerad väsensskillnad syntes komma att bestå mellan de båda formerna av försvarsberedskap, även om vissa gränsområden funnes. Utredningen har sålunda ansett sig böra vidhålla sin tidigare intagna ståndpunkt, att civilförsvaret och den ekonomiska försvarsberedskapen borde representeras av skilda centralmyndigheter. Ett nära samarbete i alla frågor av gemensamt intresse måste emellertid självfallet äga rum. I utlåtandet över utredningens betänkande anslöt sig riksnämnden till denna ståndpunkt och anförde, att förhållandet mellan civilförsvarsstyrelsen och riksnämnden i fråga om försvarsförberedelserna på det ekonomiska området borde närmare regleras genom överenskommelse mellan styrelsen och riksnämnden, på samma sätt som förutsattes komma att ske beträffande flera andra myndigheter. Jämväl chefen för inrikesdepartementet har vid behandlingen av denna fråga i samband med remiss till lagrådet av lagen om fortsatt giltighet av civilförsvarslagen den 15 juli 1944 (nr 536) intagit samma ståndpunkt.

Det *militära försvarets organisation* är f. n. föremål för överarbetning i flera hänseenden. Sålunda har bl. a. 1945 års försvarskommitté avgivit be-

tänkande rörande försvarets organisation efter budgetåret 1947/48 (S. O. U. 1947: 72 och 73). En omorganisation av fortifikations- och byggnadsförvaltningen inom försvaret har beslutats av 1947 års riksdag. Försvarets centrala förvaltningsmyndigheters organisation i övrigt är föremål för översyn av 1946 års militära förvaltningsutredning. Frågan om ledningen av hälso- och sjukvården inom försvarsväsendet m. m. har utretts av 1944 års militärsjukvårdskommitté (S. O. U. 1944: 66 och 1947: 5).

Den 9 oktober 1945 framlade medicinalstyrelsens materielnämnd förslag om *civil beredskapsorganisation på sjukvårdens område* under fredstid. Förslaget innebar bl. a. att samtliga uppgifter, som avse upprätthållande av lokal- och materielberedskapen, skulle anförtros åt en av Kungl. Maj:t utsedd nämnd, sammansatt av representanter för medicinalstyrelsen, svenska landstingsförbundet och andra intressenter. Medicinalstyrelsen skulle emellertid alltjämt under Kungl. Maj:t bära högsta ansvaret för den civila sjukvården vid krig eller krigsfara samt handlägga frågor rörande den personella beredskapen i samråd med vederbörande militära centralmyndighet.

Den ekonomiska försvarsberedskapen.

Riksnämndens framställning.

I fortsättningen av sitt utlåtande tar riksnämnden upp frågan om den ekonomiska försvarsberedskapens innebörd samt området för densamma. Som bakgrund härtill har riksnämnden lämnat en kortfattad översikt över de olika grenarna av försvarsberedskapen.

a) *Olika grenar av försvarsberedskapen.* Nämnden sammanfattar under benämningen försvarsberedskap de åtgärder på skilda områden, varigenom åsyftas att göra landet bättre rustat mot de påfrestningar, som kunna väntas uppkomma, därest landet skulle råka i krig eller om de normala förbindelsevägarna på grund av internationella förvecklingar skulle bli mer eller mindre fullständigt avskurna. Icke minst med hänsyn till den snabbhet i krigföringen, som utmärker det moderna kriget, och överraskningsmomentets stora betydelse i detsamma är det, framhåller riksnämnden, angeläget att försvaret så snart som möjligt efter ett krigsutbrott bringas upp till full effektivitet. Särskilt gäller detta beträffande ett litet land som Sverige. Ett effektivt försvar kräver därför en kraftanspanning av nationen med utnyttjande av alla dess resurser. För att en sådan skall kunna åstadkommas utan tidsutdräkt krävas förberedelser på en mångfald av samhällslivets verksamhetsområden. Dessa försvarsförberedelser måste samordnas och bringas i samklang med varandra.

Riksnämnden sammanför de verksamhetsområden, på vilka försvarsförberedelser erfordras, i fyra huvudgrupper: 1) *det militära försvaret*, uppbyggt av den militära försvarsorganisationen med överbefälhavaren som

högsta myndighet under Kungl. Maj:t; 2) ett *civilförsvaret* till skydd för civilbefolkning och egendom, för vilket den centrala ledningen under Kungl. Maj:t utövas av civilförsvarsstyrelsen; 3) *den ekonomiska verksamheten* samt 4) *den administrativa verksamheten*.

Efter att ha erinrat om att *civilförsvaret* enligt gällande lag i ämnet har till uppgift att i de hänseenden Konungen bestämmer utöva sådan verksamhet för rikets försvar, som icke åvilar krigsmakten, så ock annan i samband därmed stående verksamhet, anför riksnämnden härom.

Civilförsvarets uppgifter bestämmas närmare i civilförsvarskungörelsen, enligt vilken det tillkommer civilförsvaret bland annat att planlägga och i enlighet med meddelade föreskrifter verkställa erforderliga åtgärder för civilbefolkningens samt anläggningars, byggnaders och annan egendoms skyddande mot fientliga anfall, särskilt flyganfall, ävensom mot spioneri och sabotage, samt att planlägga och genomföra undanförsel och förstöring i den mån sådan verksamhet icke enligt vad därom är eller kan varda bestämt åvilar annan myndighet än civilförsvarsmyndighet. Vidare har det tillagts civilförsvaret att i övrigt handhava sådan på det allmänna ankommande civil verksamhet för rikets försvar, som icke enligt vad därom är eller kan varda föreskrivet åvilar annan myndighet än civilförsvarsmyndighet.

Enligt ordalagen skulle sistnämnda föreskrift innebära, att civilförsvaret skulle handlägga i stort sett alla försvarsberedskapsfrågor, som icke tillhöra krigsmaktens beredskap eller — på grund av stadgandet i 1 § av riksnämndens instruktion — den ekonomiska beredskapen. De beredskapsuppgifter, som med denna tolkning skulle åvila civilförsvaret, bliva mycket mångskiftande och omfattande samt, såsom av det följande torde framgå, omspanna praktiskt taget hela det civila samhällslivet i övrigt. Detta torde dock knappast ha varit avsikten med stadgandet, och det har ej heller av civilförsvarsstyrelsen, enligt vad riksnämnden inhämtat, uppfattats så. Civilförsvarets verksamhetsområde skulle sålunda enligt civilförsvarsstyrelsen vara begränsat till vad som hör samman med civilförsvaret i egentlig mening, nämligen i huvudsak att söka skydda befolkning och egendom från skada på grund av krigshandlingar. Civilförsvarsstyrelsens uppgift i avseende å försvarsberedskapen är därför närmast att förbereda den verksamhet, som civilförsvaret i denna inskränkta mening har att utöva i krig. Enligt 88 § i civilförsvarskungörelsen skola dock beträffande civilförsvaret vid försvarsväsendets etablissemang och byggnader samt anläggningar m. m. tillhörande vissa under kommunikationsdepartementet lydande myndigheter gälla de föreskrifter, som Kungl. Maj:t i särskild ordning meddelar. I fråga om anläggningar av väsentlig betydelse för kraftförsörjningen i riket finnas särskilda bestämmelser i lagen den 12 juni 1942 om särskilda skyddsåtgärder för vissa kraftanläggningar.

Nämnden har härefter understrukit, att i det moderna kriget det militära och civila försvaret måste underbyggas av samhällsverksamheten i övrigt. Särskilt betydelsefulla äro i detta sammanhang, framhåller riksnämnden, de verksamhetsgrenar, som taga sikte på att tillgodose de många materiella behov, som uppkomma under krig och vilkas tillgodoseende ofta utgöra en nödvändig förutsättning för ett framgångsrikt försvar. Denna verk-

samhet bör planeras i tid och erforderliga åtgärder vidtagas för att omedelbart efter ett krigsutbrott möjliggöra ett så effektivt försvar som möjligt. En tillfredsställande *försvarsberedskap på det ekonomiska området* utgör därför ett nödvändigt led i landets allmänna försvarsberedskap.

Vid sidan av denna ekonomiska verksamhet skola emellertid även andra samhällseliga funktioner uppehållas under krig. Härom anför riksnämnden.

Visserligen kan förväntas, att den normala samhällsverksamheten i betydande utsträckning kommer att ligga nere under krig, men uppenbart är att den statliga och kommunala administrationen måste i begränsad omfattning fungera även i ett dylikt läge. Vissa verksamhetsgrenar böra utökas, såsom t. ex. hälso- och sjukvården, och andra fortgå i inskränkt omfattning och med delvis ändrad inriktning, såsom socialvården och rättsvården. Även nya verksamhetsområden tillkomma, såsom t. ex. säkerhetstjänsten. Även på dessa verksamhetsområden påkallas därför en viss beredskap. På grund av deras mångskiftande karaktär är det givetvis svårt att finna någon lämplig benämning som täcker hela detta beredskapsområde. I det följande användes emellertid härför benämningen *administrativ beredskap*. Något särskilt organ, som har att svara för beredskapen på hela denna områdesgrupp, finnes icke. Detta får därför anses åvila Kungl. Maj:t.

Efter att på detta sätt ha i stora drag grupperat de till försvarsberedskapen hörande arbetsuppgifterna inom de fyra huvudområden, som berörts i det föregående, framhåller riksnämnden, att en klar skiljelinje mellan dessa icke finnes. Emellertid är det enligt nämndens mening av stor vikt, att på ett eller annat sätt en gräns drages mellan myndigheternas arbetsområden, så att ansvarsfördelningen blir klar, liksom det å andra sidan vid planläggningen av försvarsförberedelserna är önskvärt, att nära kontakt hålles mellan de för olika grenar av försvarsberedskapen ansvariga myndigheterna. Nämnden anför härom.

Det är emellertid av stor vikt, att en gräns på ett eller annat sätt drages mellan myndigheternas arbetsområden i beredskapsfrågor så att ansvarsfördelningen blir klar. Vid fastställandet av dessa gränser är det ej möjligt att följa den gjorda schematiska uppdelningen. Det synes sålunda exempelvis ofrånkomligt att den militära organisationen sysslar även med frågor rörande civilförsvaret och den ekonomiska verksamheten. Att de militära myndigheterna böra medverka vid utformandet av försvarsberedskapen på det ekonomiska området är därför helt naturligt.

För att ernå enhetlighet vid planläggningen av försvarsförberedelserna är det önskvärt att en nära kontakt uppehålls mellan överbefälhavaren jämte försvarsstabschefen samt civilförsvarsstyrelsen och riksnämnden. Det synes ock lämpligt att det allmänna försvarsberedskapsläget blir föremål för regelbundna gemensamma överläggningar mellan nyssberörda myndigheter. Särskilt för riksnämndens del framstår därvid som en angelägen uppgift att verka för att kostnaderna för försvarsförberedelserna hållas så låga som möjligt utan eftersättande av försvarets effektivitet. Vid dessa överläggningar böra även spörsmål rörande beredskapen inom det administrativa området kunna i mån av behov diskuteras samt eventuella framställningar till Kungl. Maj:t i dylika frågor övervägas. Kungl. Maj:t bör självfallet hållas noga underrättad om läget på beredskapsområdet.

b) *Allmänna synpunkter på den ekonomiska försvarsberedskapen.* Efter att sålunda ha satt in den ekonomiska försvarsberedskapen i dess samband med försvarsberedskapen i allmänhet har riksnämnden i sitt utlåtande gått närmare in på frågorna rörande utformningen av och området för den ekonomiska försvarsberedskapen.

Vid behandlingen av hithörande spörsmål utgår nämnden från den skärpning i det ekonomiska läget, som oundvikligen uppkommer vid krig eller krigsfara. Till den ekonomiska verksamhetens normala uppgift att tillgodose befolkningens behov av varor och tjänster av olika slag kommer i en dylik situation som en primär uppgift att underbygga det militära och civila försvaret. Detta innebär, att en rad nya behov tillkomma, vilka måste täckas, samtidigt som de ekonomiska resurserna minskas, bland annat genom att den krigstjänstdugliga personalen drages bort från produktivt arbete samt genom krigshandlingar. Härav följer att en omfattande omställning av landets näringsliv blir nödvändig. En dylik måste äga rum även i det fall, då landet utan att indragas i krig utsättes för fara därför och då handelsförbindelserna med utlandet bli helt eller till väsentlig del avbrutna. För att en dylik omställning skall kunna ske på sådant sätt, att landets tillgångar utnyttjas för ernående av största möjliga effektivitet i behovstäckningen, erfordras omfattande förberedelser på näringslivets skilda områden.

Dessa förberedelser böra, framhåller nämnden, innefatta dels en planering av den ekonomiska verksamheten i landet under krig eller avspärrning med åtföljande krigsfara, dels vissa verkställighetsåtgärder redan innan den situation inträtt, som planeringen avser. I planeringen torde som väsentliga moment böra ingå utarbetandet av förslag till riktlinjer för hur den ekonomiska verksamheten skall bedrivas under ifrågavarande förhållanden, däribland även förslag till erforderliga regleringsanordningar för viktigare behovsområden samt till de organ, som behövas för dessa anordningars genomförande. Verkställighetsåtgärderna åter torde i stor utsträckning böra bestå i uppläggandet av reservlager av importerade varor.

Beträffande planeringsarbetets allmänna uppläggning har riksnämnden bland annat anfört.

Då förslaget till ifrågavarande riktlinjer liksom planeringen i övrigt helt bygger på antaganden om förhållandena i det läge, som planeringen avser, samt man redan från början bör räkna med att dessa antaganden endast i begränsad omfattning komma att motsvara verkligheten, är det uppenbart, att planeringsverksamheten ej bör göras alltför detaljerad. Betydelsen av densamma torde väsentligen ligga däri, att den utgör grundval för bedömning av erforderliga verkställighetsåtgärder i fredstid och för vad som bör göras omedelbart vid eller under närmaste tiden efter inträdet av krig eller avspärrning samt av den behövligen utbyggnaden av den statliga förvaltningsapparaten i nyss omförmält läge.

Riksnämnden har vidare understrukit det nära sambandet mellan å ena sidan beredskapsarbetet på det ekonomiska området och å andra sidan landets allmänna försvarsberedskap. Enligt nämndens mening bör man vid planeringsarbetet på den ekonomiska försvarsberedskapens område, såvida ej Kungl. Maj:t annorlunda förordnar, utgå från den vid varje tillfälle gällande och av statsmakterna antagna krigsorganisationen för det militära och civila försvaret. De försvarsförberedelser på det ekonomiska området, som i anslutning härtill anses påkallade, böra vidare enligt nämndens mening med hänsyn till deras nödvändighet för försvarsorganisationens effektivitet åtminstone i huvudsak vidtagas oavsett det aktuella politiska läget.

För den närmare utformningen av ifrågavarande förberedelseverksamhet är det av stor betydelse, om man räknar med att ett indragande i krig föregåtts av en avspärrning, varigenom tillförseln av olika varor helt eller delvis stoppats. Nämnden anför härom.

I det fall att Sverige indrages i krig, innan den internationella oro, som kan antagas föregå en dylik situation, föranlett några starkare rubbningar i vår utrikeshandel, torde man kunna räkna med ett i stort sett ostört inhemskt näringsliv vid planeringen av dess omställning m. m. Har Sverige däremot före indragandet i krig under en längre tid varit avstängt från tillförsel utifrån, måste man utgå från att en betydande omställning av näringslivet redan skett, och att som följd därav utgångsläget vid bedömning av den ytterligare omläggning som erfordras i krig, är helt annorlunda än i förra fallet. Dessa olikheter skärpas, om under avspärrningstiden landet befunnit sig i beredskapstillstånd med som följd därav minskade ekonomiska resurser och vidgade behov från försvarets sida. Vid sidan av överväganden, vilka förberedelser som böra vidtagas med hänsyn till att landet indrages i krig, innan några allvarligare störningar i vår utrikeshandel skett, bör sålunda även övervägas, vilka förberedelser, som ur allmän försörjningssynpunkt kunna anses påkallade med hänsyn till risken av att landet avspärras och fara föreligger för att landet därefter indrages i krig. Planeringsverksamheten på det ekonomiska beredskapsområdet synes sålunda lämpligen kunna uppdelas i dels planering av åtgärder varigenom avses att i görligaste mån trygga försörjningen inklusive tillgodoseendet av försvarets behov vid avspärrning med åtföljande krigsfara och dels planering av de särskilda åtgärder, som erfordras i händelse av krig. En dylik uppdelning synes även lämplig ur arbetssynpunkt.

Ett annat spørsmål, som det är nödvändigt att taga ställning till vid utformningen av försvarsförberedelserna på det ekonomiska området, gäller den grad av behovstäckning, som under krig eller avspärrning skall eftersträvas i fråga om andra behov än försvarsbehoven. Denna fråga får enligt nämnden bedömas med hänsyn till att förhållandena bli väsentligt olika under avspärrning och i krig. Vid krigsfall torde man få räkna med att största möjliga krigsansträngningar måste åstadkommas omedelbart vid krigsutbrottet och tiden närmast därefter, varför behovstäckningen i övrigt då får komma i andra rummet. Under en avspärrning blir det där-

emot av stor vikt att undvika en alltför stark nedskärning av de civila behoven. Särskilt stora bli kraven på förberedelserna i fråga om ordnandet av försörjningen, därest beredskapstillstånd skulle komma att råda under hela eller större delen av avspärrningstiden. I ett dylikt läge måste man nämligen räkna med att anspråken från försvarets sida bli avsevärt större än de normala fredsbehoven. Erfarenheterna från den gångna krigstiden giva enligt riksnämndens mening tydligt vid handen, att planering med avseende på försörjningen under en avspärrning måste fullföljas med verkställighetsåtgärder redan under fredstid. Dessa förberedelser böra emellertid kunna växla med hänsyn till det aktuella politiska läget och faran för internationella förvecklingar.

Verkställighetsåtgärderna böra enligt riksnämndens uppfattning i betydande utsträckning bestå i uppläggande av reservlager av importerade varor. Beträffande denna lagringsverksamhet samt om förutsättningarna för att i en avspärringssituation grunda försörjningen på inhemsk produktion anför riksnämnden.

Erfarenheterna under den gångna krigstiden hava tydligt visat värdet ur försörjningssynpunkt av de reservlager, som funnos i landet vid krisens utbrott. Även ur rent ekonomisk synpunkt torde det i många fall vara berättigat med reservlager. Vissa undersökningar rörande statens reservförrådsnämnds verksamhet visa sålunda att för åtskilliga varor värdestegringen efter krigsutbrottet skulle ha täckt lagringskostnaderna under ett mycket stort antal år. Man kan därför ej utan vidare utgå från att anskaffning under avspärrning eller krig, om sådan överhuvud taget kan komma till stånd, blir billigare än tidigare upplagda reservlager. Emellertid är det givet att försörjningen i ett sådant läge i huvudsak bör bygga på den inhemska produktionen. Särskilt gäller detta i fråga om vissa för vår försörjning grundläggande varuslag. På livsmedelsområdet hava statsmakterna redan beaktat detta genom det 1947 fattade beslutet om den framtida jordbrukspolitik. På industriens områden finnas ock onekligen vissa områden, vilka ur beredskapssynpunkt kräva särskilt beaktande. Givet är dock att man därvid måste iakttaga den allra största försiktighet så att ej en snedvridning av landets industriella produktion åstadkommes till nackdel för befolkningens utkomstmöjligheter och försörjning under fredliga förhållanden. Ståndpunktstagande till dessa frågor från statsmakternas sida måste därför självfallet i varje särskilt fall föregås av grundliga utredningar och överväganden.

Beträffande kostnaderna för beredskapsarbetet på det ekonomiska området har riksnämnden understrukit vikten av att desamma hållas så låga som möjligt utan eftersättande av försvarets effektivitet, detta vad angår såväl den organisatoriska utbyggnaden av beredskapen som vidtagandet av olika verkställighetsåtgärder. Å andra sidan torde emellertid, enligt nämndens mening, en tillfredsställande beredskap på det ekonomiska området vara en förutsättning för att kostnaderna för den militära och den civila försvarsorganisationen i fred skola kunna med bevarande av organisationens effektivitet i krig nedbringas så långt som möjligt.

c) *Området för den ekonomiska försvarsberedskapen.* Beträffande området för den ekonomiska försvarsberedskapen har riksnämnden framhållit, att detsamma i princip bör omfatta hela det ekonomiska verksamhetsområdet. Även om svårigheter föreligga att närmare definiera vad som ur nu förevarande synpunkt bör hänföras till ekonomisk verksamhet, bör dock enligt nämndens mening i praktiken en gränsdragning kunna genomföras utan alltför stora vanskligheter. Densamma torde få ske med hänsyn till lämplighetssynpunkter och i samråd mellan de ledande myndigheterna på olika beredskapsområden. I väsentliga frågor torde avgörandet böra hänskjutas till Kungl. Maj:t. Vad angår förhållandet mellan den ekonomiska och den administrativa beredskapen framhåller riksnämnden, att vissa delområden inom det administrativa beredskapsarbetet höra så nära samman med den ekonomiska verksamheten, att det kan övervägas, om de ej böra hänföras dit.

Även om en fullt klar principiell gränsdragning för det ekonomiska beredskapsområdet ej kan åstadkommas, torde det emellertid, framhåller nämnden, vara lämpligt att statsmakterna uppdraga vissa allmänna riktlinjer härför. Beträffande innebörden av dessa riktlinjer anför riksnämnden.

Till den ekonomiska verksamheten är i första hand att hänföra *produktion* av och *handel* med olika förnödenheter, såsom jordbruksprodukter, bränsle, råvaror för den industriella produktionen, färdiga industriprodukter, m. m. Med förnödenheter torde i detta sammanhang böra likställas kraft, gas och dylikt. Behoven av förnödenheter kunna emellertid tillgodoses ej endast genom nyproduktion utan även genom reparation. Särskilt i krig torde denna senare verksamhet bliva av mycket stor betydelse.

Till den ekonomiska försvarsberedskapen höra även erforderliga förberedelser för disposition på mest ändamålsenliga sätt av den tillgängliga *arbetskraften* till olika ekonomiska ändamål. I första hand bör därvid i samråd med den militära försvarsorganisationen och civilförsvarsorganisationen bedömas huru stor arbetsstyrka som i en förutsatt krissituation kan stå till förfogande för ekonomisk verksamhet. Därefter bör planeras huru denna arbetsstyrka skall fördelas å olika behovsområden. I förberedelserna på hithörande område ingår vidare bl. a. att vidtaga åtgärder för att i mån av behov erhålla reservarbetskraft lämplig för detta ändamål.

Ett viktigt led i den verksamhet, som tager sikte på att söka tillgodose behoven av förnödenheter utgör vidare transportarbetet. Att *trafikväsendet* i den mån det har denna syftning bör hänföras till det ekonomiska beredskapsområdet är därför helt naturligt. Åtskilliga andra transportbehov än dem som avse förnödenhetsförsörjningen finnas visserligen, vilka i en situation, varom här är fråga, böra fyllas. Såväl det militära försvaret som civilförsvaret tager landets transportapparat i anspråk i betydande omfattning. Även för uppehållande av samhällslivet i övrigt kräves, att trafikmedel i viss utsträckning stå till förfogande. I den mån dessa behov ej anses böra täckas genom särskild uttagning av trafikmedel eller eljest i särskild ordning, måste de tillgodoses i konkurrens med de transportbehov som framträda vid bl. a. varuförsörjningens ordnande. En enhetlig ledning av det civila trafikväsendet i krig blir därför ofrånkomlig. Oavsett

huru denna ledning organiseras — utredning härom pågår inom riksnämnden i samarbete med bl. a. försvarsstaben och civilförsvarsstyrelsen — torde förberedelserna för trafikväsendets ordnande i krig eller under avspärrning med krigsfara böra anses tillhöra området för den ekonomiska försvarsberedskapen.

En verksamhetsgren, som nära sammanhänger med förnödenhetsförsörjningen, är även anskaffning av erforderliga *lokalutrymmen*. I den mån reservförråd av större omfattning anses böra finnas erfordras härför lagerlokaler. Konkurrens uppstår därvid med bl. a. det militära försvaret, civilförsvaret och sjukvården. Frågan om huru dessa konkurrensspörsmål skola lösas är för närvarande föremål för utredning inom försvarsstaben och civilförsvarsstyrelsen. I visst sammanhang med problemet om anskaffningen av behövliga lagerutrymmen står även spörsmålet om *industriens lokalisering*. Uppenbart är att till den del detta spörsmål bör bedömas under beaktande även av ekonomiska beredskapssynpunkter detta utgör en uppgift tillhörande den ekonomiska försvarsberedskapen. Även frågan om ordnandet av en effektiv *byggnads- och reparationsberedskap* för ekonomiska ändamål torde tillhöra det ekonomiska beredskapsområdet.

Det synes vidare uppenbart, att till det ekonomiska beredskapsområdet böra hänföras spörsmål, som gälla *försäkring* av transporter mot krigsrisker. Man torde emellertid ej kunna begränsa sig endast till sådan försäkringsverksamhet. Att staten i händelse av krigiska förvecklingar alldeles oavsett om landet är indraget i krig eller ej övertager eller fördelar ansvaret för med kriget förenade risker för ekonomisk verksamhet synes helt naturligt och torde för övrigt utgöra en nödvändig förutsättning för en förnuftig ordning i fråga om landets ekonomiska verksamhet.

I en sådan situation, varom här är fråga, blir det vidare en viktig uppgift för det allmänna att skydda *prisnivån*. Härav påkallade förberedelser äro otvivelaktigt att räkna till den ekonomiska försvarsberedskapen. Detsamma torde gälla de förberedelser, som må anses erforderliga för att skapa en tillfredsställande ordning på hyresmarknaden. Begreppsmässigt torde även förberedelser på *valuta-* och *kreditområdena* liksom även förberedelser på det *finansiella* och *penningpolitiska* området böra tillföras området för den ekonomiska försvarsberedskapen.

d) *Erforderlig organisation för handhavandet av försvarsförberedelserna på det ekonomiska området.* Den omständigheten, att arbetet på den ekonomiska försvarsberedskapens område kommer att växla i omfattning med hänsyn till det utrikespolitiska läget och faran för internationella förvecklingar, medför att den för denna beredskap avsedda organisationen bör bli i viss mån rörlig och kunna anpassas efter förhandenvarande förhållanden. En viss fast grundorganisation är dock nödvändig, därest ett effektivt beredskapsarbete skall kunna bedrivas.

Den önskvärda rörligheten i beredskapsverksamheten underlättas enligt riksnämndens mening därigenom, att försvarsförberedelserna på det ekonomiska området liksom på andra beredskapsområden handhavas av myndigheter, som syssla med motsvarande fredsproblem. För en dylik anordning talar, framhåller riksnämnden, även det förhållandet, att det torde bli de ordinarie statliga och kommunala myndigheterna, som komma att administrera de statliga åtgärderna vid ett plötsligt inträffande krigsfall.

Vid avspärrning kan det visserligen bli lämpligt att inrätta särskilda krisorgan för handhavandet av de regleringsåtgärder, som då torde bli erforderliga. I vad mån det kan befinnas lämpligt att på dylika organ överflytta även arbetet med försvarsförberedelserna får enligt nämndens mening bedömas vid en tidpunkt, då en dylik fråga blir aktuell.

Nämnden har vidare understrukit vikten av det enskilda näringslivets medverkan i försvarsförberedelserna. En dylik medverkan kan, framhåller nämnden, liksom anknytningen av beredskapsverksamheten till därför lämpade statliga och kommunala myndigheter bidra till att göra verksamheten mindre tungrodd. Skulle däremot försvarsförberedelserna på det ekonomiska området i sin helhet eller till större delen sammanföras till en enda myndighet, komme denna att svälla ut till ett mycket stort ämbetsverk med alla därav följande nackdelar.

Riksnämnden övergår efter att ha framlagt dessa allmänna synpunkter på den ekonomiska försvarsberedskapens organisation till en närmare redogörelse för vilka statliga myndigheter, som böra medverka i beredskapsarbetet. Nämnden har härvid förutsatt, att, i den mån en mera detaljerad arbetsfördelning erfordras, denna bör ske genom överenskommelser mellan berörda verk. Dessa överenskommelser böra enligt nämndens mening upprättas skriftligt och underställas Kungl. Maj:t för godkännande.

Till följd av att beredskapsverksamheten decentraliseras till flera myndigheter och organ, blir det en angelägen uppgift att samordna de olika myndigheternas och organens verksamhet på detta område. Denna uppgift åligger riksnämnden enligt den för denna gällande instruktionen. Om innebörden av detta åliggande anför riksnämnden.

Detsamma innebär, såsom nämnden tidigare utvecklat, att det under Kungl. Maj:t ankommer närmast på riksnämnden att, efter samråd i mån av behov med överbefälhavaren och civilförsvarsstyrelsen, bedöma i vad mån viss arbetsuppgift tillhör det ekonomiska försvarsberedskapsområdet ävensom att svara för att försvarsförberedelserna på detta område äro samordnade sinsemellan och med övriga försvarsförberedelser. I åliggandet ingår emellertid även att tillse att erforderliga försvarsförberedelser inom det ekonomiska beredskapsområdet vidtagas på alla delområden av betydelse. Denna uppgift måste tillmätas stor vikt, då genom den ekonomiska beredskapsverksamhetens uppdelning på flera myndigheter viss fara onakligen uppstår för att något delområde i gränserna mellan de olika myndigheternas arbetsområden kan bli förbisett. I den mån lämplig myndighet eller organisation saknas för handhavande av erforderliga försvarsförberedelser på något delområde, bör det ankomma på riksnämnden att svara för att förberedelserna bli vidtagna.

Beträffande beredskapsarbetet på *livsmedelsförsörjningens område* erinrar riksnämnden om att 1947 års riksdag i princip beslutat, att en statens jordbruksnämnd skall inrättas, på vilken skall ankomma att handhava den prisreglerande verksamheten på jordbrukets område. Jordbruksnäm-

den skall därutöver handhava vissa beredskapsuppgifter i fråga om livsmedelsförsörjningen. Den närmare gränsdragningen mellan riksnämndens och jordbruksnämndens arbetsuppgifter skall verkställas av Kungl. Maj:t. Beträffande hithörande gränsdragningsfrågor anför riksnämnden.

Till jordbruksnämndens beredskapsområde böra räknas samtliga varor, som på ett eller annat sätt ingå i jordbruksregleringen. Detta bör gälla även om sådana varor som samtidigt användas även inom industrien. I så fall bör det åvila den myndighet, som har att närmast svara för industriens försörjning, att utreda dess behov samt redovisa detta till jordbruksnämnden samt i övrigt biträda vid planering av erforderliga förbrukningsregleringar. Däremot bör det ej ankomma på jordbruksnämnden att svara för förberedelserna beträffande industriprodukter, som användas inom jordbruket. Nämnden bör dock lämna sin medverkan vid bedömande av jordbrukets behov och vid erforderlig planering av produkternas fördelning bland jordbrukarna. I fråga om andra livsmedel än jordbruksprodukter — hit höra bl. a. fisk och vissa kolonialvaror — kan det förefalla tveksamt, på vilken organisation det bör ankomma att svara för erforderliga försvarsförberedelser. Delade meningar i denna fråga ha ock framträtt.

Dessa frågor hava emellertid under krisen ankommit på livsmedelskommissionen att handlägga. Det torde kunna förutsättas, att livsmedelskommissionens erfarenheter och kunskaper från den gångna krisen komma att finnas samlade även i den blivande jordbruksnämnden. Med hänsyn härtill synes det riksnämnden vara att förordna, att dessa varuområden åtminstone till en början tillföras jordbruksnämnden. Skulle det senare visa sig att förberedelserna på dessa områden lämpligen böra handhavas av annat organ, möter det givetvis intet hinder att en överflyttning sker.

Beträffande beredskapsuppgifterna på *sjukvårdens område* erinrar riksnämnden om att desamma för närvarande handhavas av försvarets sjukvårdsförvaltning, civilförsvarsstyrelsen och medicinalstyrelsen. Till medicinalstyrelsen är knuten en särskild beredskapsorganisation, bestående av dels en särskild avdelning för handläggning av ärenden rörande personal- och lokalberedskapen på den civila sjukvårdens område, dels ock en sakkunnig nämnd, medicinalstyrelsens materielnämnd, som har till uppgift att biträda styrelsen vid handläggningen av ärenden angående rikets försörjning med läkemedel och sjukvårdsmateriel. I fråga om inrättande av en särskild civil sjukvårdsberedskapsnämnd för handhavande av lokal- och materielberedskapen på sjukvårdens område, såsom föreslagits av medicinalstyrelsens materielnämnd, anför riksnämnden.

Riksnämnden har vid sitt övervägande av fördelningen av beredskapsuppgifterna på sjukvårdens område utgått ifrån att ett sådant organ kommer att inrättas. Åt detta torde böra uppdragas att — förutom att handhava beredskapsuppgifter på den civila sjukvårdens område — efter anvisningar av riksnämnden biträda vid planläggningen i övrigt av den till det ekonomiska området hörande beredskapen på sjukvårdens område. Därvid skall hänsyn alltså tagas även till det militära försvarets och civilförsvarets behov. Den närmare fördelningen av uppgifterna mellan riksnämnden och sjukvårdsberedskapsnämnden samt övriga sjukvårdsmyndig-

heter torde böra bestämmas genom överenskommelse mellan myndigheterna. Ett förslag till riktlinjer för uppgifternas fördelning har uppgjorts inom riksnämnden.

Beträffande *veterinärväsendet* föreslår riksnämnden, att arméförvaltningen och veterinärstyrelsen var för sitt verksamhetsområde skola svara för förberedelserna i fråga om materielberedskapen.

Vad angår *produktionen och omsättningen av industrivaror* framhåller riksnämnden, att för närvarande ej finnes något ordinarie statligt organ, som lämpar sig för att handhava försvarsförberedelserna. Krigsmaterielverkets planering av anskaffningen av industrivaror avser i huvudsak allenast krigsmateriel, varför nämnden finner det tveksamt, om verket kan lämpa sig som regleringsorgan i fråga om landets försörjning i dess helhet. De industrifrågor, som kommerskollegium sysslar med, äro vidare i regel av annan art än nu ifrågavarande uppgifter. Vad åter angår statens industrikommission förutsätter riksnämnden, att denna skall upphöra med sin verksamhet, så snart förhållandena det medgiva. Nämnden förordar därför, att planläggningen på det industriella området anförtros åt riksnämnden, som enligt nämndens förslag även bör övertaga industrikommissionen åvilande beredskapsuppgifter från den 1 juli 1948. Riksnämnden förutsätter emellertid, att industrikommissionen, så länge den består, skall medverka till beredskapsfrågornas lösning inom sitt verksamhetsområde.

En liknande uppfattning uttalas av riksnämnden beträffande bränsle- och kraftförsörjningen. Riksnämnden anför härom.

Vad som nyss sagts beträffande den myndighet, som bör svara för beredskapen i fråga om försörjningen med industrivaror, torde även böra gälla beträffande bränsleförsörjningen. Visserligen verka på sistnämnda område förutom bränslekommissionen åtskilliga myndigheter och statliga företag, såsom domänstyrelsen, skogsstyrelsen, aktiebolaget svensk torvförädling m. fl. men vart och ett av dessa organ företräder endast en mindre del av bränsleområdet och saknar därför den överblick över bränsleförsörjningen i dess helhet, som lärer vara en önskvärd förutsättning för att de skola kunna svara för förberedelserna på området. Givetvis böra de dock medverka vid deras utformning. Även på kraftförsörjningens område synas försvarsförberedelserna böra i princip åvila riksnämnden, varvid dock, därest den centrala driftledningen kommer att bestå, på denna bör ankomma att svara för detaljarbetet i fråga om kraftproduktion och -distribution. I övrigt bör på sistnämnda delområde vattenfallsstyrelsen och svenska vattenkraftföreningen kunna lämna en mycket värdefull medverkan. I anslutning till vad tidigare anförts beträffande industrikommissionens sysslande med beredskapsfrågor på industriområdet torde beträffande bränslekommissionen böra gälla, att kommissionen bör deltaga i beredskapsverksamheten på bränsleområdet, så länge den består, men att svaret för verksamheten bör åvila riksnämnden från och med den 1 juli 1948.

I fråga om beredskapsuppgifterna på *arbetsmarknadens område* anför riksnämnden.

Enligt riksnämndens mening bör på arbetsmarknadsstyrelsen ankomma att i första hand svara för försvarsberedskapsåtgärderna på arbetsmarknadsområdet. Förberedelserna på arbetsmarknadens område komma i första hand att bestå i ett klargörande av tillgången på arbetskraft i olika lägen samt behovet därav. I samband därmed måste ett övervägande ske i vad mån krigstjänstskyldig och för civilförsvarsuppgifter avsedd personal kan avstås för ekonomisk verksamhet. Ett dylikt övervägande bör ske av överbefälhavaren, civilförsvarsstyrelsen och riksnämnden gemensamt efter erforderlig utredning av vederbörande beredskapsorgan på arbetsmarknadens område. Självfallet bör arbetsmarknadsstyrelsen delta i dylikt samråd. Med ledning av ett sådant övervägande böra därefter olika uppskovsfrågor handläggas av arbetsmarknadsstyrelsen. I försvarsförberedelserna bör vidare ingå att planera arbetskraftens fördelning, utbildning av arbetskraft samt kanske främst anskaffningen av reservarbetskraft. Jämväl denna planering bör handhavas av arbetsmarknadsstyrelsen. Såsom tidigare berörts har riksdagen beträffande försvarsbyrån framhållit att det syntes tveksamt huruvida de på denna byrå under fredstid fallande arbetsuppgifterna motivera inrättandet av en särskild byrå och förutsatt att riksdagen sedermera bleve satt i tillfälle att taga frågan om byråns bestånd under nytt övervägande, sedan uppgifterna för riksnämnden slutligt bestämts. Riksnämnden vill med anledning härav framhålla, att det med hänsyn till vad nyss anförts angående arbetskraftsplaneringens avgörande betydelse för den ekonomiska försvarsberedskapen synes riksnämnden nödvändigt att erforderliga förberedelser vidtagas redan i fredstid. De uppgifter härför som komma att åvila arbetsmarknadsstyrelsen torde bliva av en sådan omfattning att de motivera inrättandet av en särskild byrå.

Med hänsyn till den avgörande betydelse som planeringen av arbetsmarknaden har för hela beredskapsverksamheten på det ekonomiska området är det nödvändigt med ett mycket nära samarbete mellan riksnämnden och arbetsmarknadsstyrelsen. Nämnden ifrågasätter därför om ej chefen för försvarsbyrån i arbetsmarknadsstyrelsen bör vara skyldig att, i den mån så prövas erforderligt, lämna föredragningar i beredskapsfrågor på arbetsmarknadens område inför riksnämnden. Givetvis skall i dylikt fall arbetsmarknadsstyrelsens chef eller hans ställföreträdare beredas tillfälle närvara vid föredragningen.

På *kommunikationsväsendets* område böra försvarsförberedelserna enligt riksnämndens förslag ankomma dels på de statliga kommunikationsverken, dels på riksnämnden. Järnvägsstyrelsen, telegrafstyrelsen, generalpoststyrelsen, väg- och vattenbyggnadsstyrelsen samt luftfartsstyrelsen föreslås sålunda skola omhänderväsa beredskapsarbetet inom sina resp. verksamhetsområden. Järnvägsstyrelsen föreslås även skola handhava förberedelserna i vad avser de enskilda järnvägarna. Samtliga nyssnämnda verk böra enligt riksnämndens mening även kunna medverka som lagerhållare vid utformningen av den ekonomiska beredskapen i allmänhet.

I fråga om motorfordonstrafiken, på vilket område försvarsförberedelserna tidigare handhafs av statens trafikkommission, föreslår riksnämnden, att beredskapsuppgifterna överföras till nämnden från och med den 1 juli 1948. Nämnden förutsätter, att — förutom trafikkommissionen, så länge denna

består — biltrafiknämnden och länsstyrelserna skola medverka vid förberedelsearbetet på detta område.

Även försvarsförberedelserna på sjöfartens område föreslås av nämnden skola handhavas av densamma från och med den 1 juli 1948. Härvid förutsätter nämnden medverkan av kommerskollegium, varjämte bl. a. chefen för marinen och fartygsuttagningskommissionen förutsättas deltaga i förberedelseverksamheten på detta område.

Riksnämnden har understrukit behovet av en samordning av trafikväsendet i dess helhet under avspärrning och särskilt under krig. Beträffande frågan om vilken myndighet, som i krig skall handhava den civila trafikledningen, har riksnämnden förklarat sig icke ännu vara beredd att ange någon egen uppfattning. Nämnden, som fäster stor vikt vid denna fråga, anser att densamma bör bringas till sin lösning i samband med pågående planering av den inre trafiken, i vilken deltaga representanter för bl. a. riksnämnden, försvarsstaben och civilförsvarsstyrelsen.

På försäkringsverksamhetens område böra enligt riksnämndens förslag bl. a. försäkringsinspektionen och kommerskollegium deltaga i beredskapsarbetet. Nämnden har i detta sammanhang erinrat om, att Kungl. Maj:t den 13 december 1946 godkänt ett avtal mellan statens krigsförsäkringsnämnd och vissa försäkringsanstalter rörande statens övertagande av krigsförsäkringar vid framtida krig, varvid Kungl. Maj:t tillika förklarat att efter krigsförsäkringsnämndens upphörande kommerskollegium skall företräda staten enligt avtalet. Det torde enligt riksnämndens förslag få ankomma på denna att i samråd med övriga berörda ämbetsverk ordna samarbetet på detta område.

Beträffande beredskapsarbetet på vissa andra områden av den ekonomiska verksamheten anför riksnämnden.

På *bankväsendets* område — valuta- och kreditmarknaden — böra erforderliga förberedelser åvila i första hand *riksbanken*. Även på detta område är det nödvändigt med nära samarbete med andra beredskapsorgan. Detta samarbete synes kunna ordnas genom överenskommelse mellan riksnämnden och riksbankens ledning.

Den statliga verksamheten i krig eller under avspärrning kommer i hög grad att påverkas av *penning- och skattepolitiska* synpunkter. En uppläggning i stort av de olika problem, som uppträda i ett sådant läge, samt ett angivande av de olika vägar efter vilka en lösning principiellt bör sökas torde därför vara av stort värde som underlag för olika överväganden av teoretisk innebörd. Det torde lämpligen böra ankomma på *konjunkturinstitutet* att lämna en dylik analys, varvid erfarenheterna från den gångna tiden bliva av stort värde.

I anslutning till nu berörda analys torde erforderliga förberedelser beträffande statens *prisreglerande verksamhet* i krig böra utformas. Planeringen av erforderliga organ synes därvid böra åvila *riksnämnden*. Erforderliga regleringar rörande hyresersättningar torde, därest det föreslagna hostadspolitiska centralorganet kommer till stånd, böra planeras under medverkan av detta.

Av särskild vikt för den centrala beredskapsorganisationens effektivitet är medverkan från de militära myndigheternas och civilförsvarsorganisationens sida. Beträffande samarbetet mellan den militära förvaltningsorganisationen och riksnämnden anger nämnden följande riktlinjer.

1. Behov av förnödenheter vid avspärrning och i krig redovisas efter anvisningar av överbefälhavaren av vederbörande förvaltningsmyndighet, varvid i fråga om färdigvaror, för vilkas framställning åtgå bränsle, råvaror och hjälpmateriel, behovet av dylika råvaror och hjälpmateriel angives.

2. Förvaltningsmyndigheten bedömer i samråd med riksnämnden och i enlighet med överbefälhavarens anvisningar huru stor del av behovet vid avspärrning och i krig, som bör täckas genom lagring i fredstid i myndighetens regi. Återstoden av krigsbehovet tillgodoses beträffande färdigvaror och vissa därmed likställda varor genom krigsanskaffning (produktion eller ianspråktagande av enskilda varulager) samt beträffande råvaror och liknande varor genom lagring i riksnämndens regi.

3. För tillgodoseende av krigsanskaffningsbehovet föranstaltar förvaltningsmyndigheten i samråd med riksnämnden samt under direkt medverkan av vederbörande enskilda företag om utarbetande av anskaffningsplaner. I dessa angivas bl. a. sammanlagda behovet av arbetskraft, råvaror av olika slag, bränsle, trafikmedel m. m., varjämte bör om möjligt i planerna ingå av vederbörande företag upprättat förslag till åtgärder för behovens tillgodoseende. Vid planeringen torde man böra utgå från att endast ett begränsat antal industriella anläggningar kunna drivas i krig.

4. Krigsanskaffningsplanerna granskas av riksnämnden samt fastställas i mån av behov av Kungl. Maj:t. Det ankommer på riksnämnden att sörja för att de förutsättningar angående tillhandahållande av arbetskraft, bränsle, råvaror, trafikmedel m. m., som angivas i planerna, komma att så vitt möjligt vara för handen i krig. Härav föranledd planering verkställs i fråga om arbetskraften av arbetsmarknadsstyrelsen i samråd med riksnämnden samt i övrigt av riksnämnden i samråd med olika myndigheter.

Enligt riksnämndens mening böra samma riktlinjer i huvudsak kunna tillämpas för samarbetet mellan civilförsvarsmyndigheterna och riksnämnden i fråga om planläggningen av civilförsvarets materielanskaffning. Beträffande förhållandet i övrigt mellan civilförsvaret och den ekonomiska beredskapsorganisationen anför riksnämnden.

Enär civilförsvarets uppgift i stor utsträckning är att skydda arbetskraft och för näringslivet viktiga förnödenheter mot krigshandlingar, har civilförsvarets verksamhet även i övrigt en nära anknytning till det ekonomiska beredskapsområdet. Ett nära samarbete erfordras mellan den ekonomiska försvarsberedskapsorganisationen och civilförsvarsorganisationen i fråga om planering av utrymning, undanförsel, industrievakuering och förstöring, klassificering av olika industriföretag efter angelägenhetsgrad med hänsyn till bevaknings- och luftskyddsåtgärder ävensom uppbyggande av reparationsberedskap. Beträffande fördelningen av arbetsuppgifter mellan civilförsvarsorganisationen och beredskapsorganisationen på sistberörda områden har riksnämnden i utlåtande i anledning av civilförsvarsutredningens betänkande anfört bl. a. följande om undanförseln.

I föreliggande betänkande behandlas tämligen ingående fördelningen av arbetsuppgifter vid undanförsel av olika slag (s. 86 ff.). Utredningen ansluter sig därvid till nuvarande ordning, vilket innebär, att civilförsvaret skall handhava erforderliga verkställighetsåtgärder. Som allmän princip bör vidare enligt utredningen gälla, att civilförsvarets befattning med undanförselfrågor begränsas till vad som är nödvändigt med hänsyn till civilförsvarsorganens verkställighetsuppgifter. Häremot har riksnämnden ej något att invända. Ej heller finner nämnden anledning till erinran i princip mot de slutsatser, som utredningen drager av detta sitt uttalande i fråga om den närmare fördelningen av arbetsuppgifterna mellan civilförsvaret och riksnämnden jämte övriga myndigheter med beredskapsuppgifter på det ekonomiska området. Avgörande i dessa frågor bör emellertid träffas genom överenskommelser mellan de olika ämbetsverken eller, om dessa ej kunna enas, av Kungl. Maj:t.

Skulle central planering visa sig behövlig på andra områden, där det är lämpligt med en civil fältorganisation för planernas verkställighet i krig, bör civilförsvarsstyrelsen enligt riksnämndens förslag vara den myndighet, som i allmänhet lämpligast bör handhava planeringen. Även i sådana frågor bör samråd ske med riksnämnden.

I anslutning till de riktlinjer för den centrala beredskapsorganisationen, som riksnämnden sålunda uppdragit, har nämnden även anfört vissa synpunkter på frågan om den ekonomiska beredskapens anknytning även till lokala organ. Nämnden finner för sin del en dylik anknytning ofrånkomlig med hänsyn till behovet av lokal planering inom olika områden. Nämnden anför härom.

På åtskilliga områden, såsom i fråga om bl. a. livsmedels- och bränsleförsörjningen samt arbetskraftförhållandena, kräves planering av den lokala verksamheten i händelse av krig. Härför erfordras medverkan av lokala beredskapsorgan. Därtill kommer, med hänsyn till att, såsom inledningsvis framhållits, i det nutida kriget krigshandlingar i stor omfattning kunna förväntas komma att riktas mot den civila verksamheten att det framstår som nödvändigt, att i krig lokala organ finnas med överblick över förhållandena inom sina respektive verksamhetsområden, vilka vid behov kunna omedelbart ingripa och leda den ekonomiska verksamheten. Vidare föreligger möjlighet att viss del av landet kort tid efter ett krigsutbrott avspärras från landet i övrigt. I sådant fall erfordras att myndigheter finnas inom det avspärrade området, som äro i stånd att fullgöra de uppgifter, vilka eljest skulle ha åvilat de centrala myndigheterna. För närvarande finnas visserligen kristidsstyrelser och kristidsnämnder, vilka i viss mån kunna tillgodose behovet av lokala beredskapsorgan. Dessa komma emellertid att upphöra med sin verksamhet så snart förhållandena det medgiva. Den lokala beredskapsverksamheten bör därför omhändervhas av andra organ.

Nämnden erinrar om att på vissa beredskapsområden en dylik organisation redan finnes. På arbetsmarknadens område finnas sålunda länsarbetsnämnder och arbetsförmedlingsanstalter i olika kommuner. Civilförsvaret har sin lokala organisation knuten till länsstyrelserna och kommunerna.

Även krigsmaterielverket har en lokal organisation i krigsmaterielombuden i de olika länen. På andra viktiga beredskapsområden saknas däremot en liknande organisation. Nämnden vill för sin del framföra tanken på en anknytning av den lokala försvarsberedskapsverksamheten på det ekonomiska området till länsstyrelserna, vilka redan nu handlägga vissa beredskapsuppgifter, framför allt på civilförsvarets område. Enligt nämndens mening kunna skäl anföras för att länsstyrelsernas försvarsavdelningar omorganiseras så att på dessa jämte därtill knutna sakkunniga kan ankomma att i enlighet med av central myndighet meddelade anvisningar handhava jämväl ekonomiska beredskapsfrågor. Nämnden förordar att hithörande spörsmål bli föremål för närmare övervägande i samband med en avsedd utredning om länsstyrelsernas organisation.

e) *Riksnämndens för ekonomisk försvarsberedskap arbetsuppgifter.*

I anslutning till vad riksnämnden tidigare anfört beträffande organisationen på den ekonomiska försvarsberedskapens område och arbets- och ansvarsfördelningen mellan olika här ifrågakommande myndigheter har nämnden närmare angivit de arbetsuppgifter, som enligt dess mening böra åvila densamma. Beträffande förhållandet mellan å ena sidan riksnämnden och å andra sidan de andra myndigheter, som, var och en inom sitt område, böra medverka i arbetet med den ekonomiska försvarsberedskapen, anför nämnden.

En förutsättning för att riksnämnden skall kunna fullfölja sin övervakande och samordnande uppgift är att åt nämnden beredes möjlighet att följa den beredskapsverksamhet, som bedrivs av övriga myndigheter eller organ på ifrågavarande område. Av vad förut anförts framgår att ett flertal centrala statliga myndigheter böra medverka vid försvarsförberedelsernas utformning på det ekonomiska området. I avseende å formerna för denna medverkan kunna emellertid myndigheterna indelas i två grupper. Å ena sidan finnas förutom riksnämnden åtskilliga myndigheter, såsom exempelvis arbetsmarknadsstyrelsen, den blivande jordbruksnämndens allmänna tillsyn svara för de ekonomiska försvarsförberedelserna på visst eller vissa delområden. Till denna grupp synas även höra försvarets förvaltningsmyndigheter och civilförsvarsstyrelsen, vilka såsom förut nämnts ha omfattande uppgifter på det ekonomiska beredskapsområdet. Å andra sidan finnas flera statliga myndigheter och allmänna organ, vilka visserligen icke i större utsträckning handhava ekonomiska försvarsberedskapsuppgifter men vilkas sakkunskap, där så befinnes lämpligt, bör utnyttjas vid beredskapens utformning inom deras verksamhetsområde utan att därför ansvaret för att beredskapen blir tillfredsställande ordnad ankommer på dem. Såsom exempel på myndigheter, som enligt riksnämndens mening äro att hänföra till den senare kategorien, kunna nämnas kommerskollegium, skogsstyrelsen m. fl.

I fråga om myndigheter av den förra kategorien synes det ofta önskvärt att inom vederbörande ämbetsverk en särskild beredskapsbyrå eller sektion inrättas för handläggning av beredskapsfrågor. Så har ock skett inom

arbetsmarknadskommissionen samt inom kommunikationsverken. I dessa fall är det givet av största vikt med ett mycket nära samarbete med riksnämnden. Önskvärt är att detta kommer till uttryck i respektive verks instruktioner. Vidare bör riksnämnden äga infordra de uppgifter angående av verken bedriven beredskapsverksamhet, som nämnden anser erforderliga. Beträffande arbetsmarknadsstyrelsen synes det vidare kunna ifrågasättas att den chefstjänsteman, som handhar beredskapsverksamheten inom styrelsen, skall vara skyldig att på anmodan av riksnämnden inför denna föredraga beredskapsfrågor på arbetsmarknadens område. Om nämnden skall kunna fullgöra sin uppgift att samordna försvarsförberedelserna på det ekonomiska området bör vidare nämnden äga befogenhet att, då nämnden så prövar erforderligt, efter samråd med vederbörande myndighet meddela anvisningar för myndighetens arbete på området. Anvisningarna kunna vara antingen allmänna, avseende förutsättningarna för beredskapsverksamheten i allmänhet, eller ock speciella och avseende beredskapen på visst område. Riksnämndens anvisningar böra ha den innebörden, att om myndighet icke anser sig böra efterkomma dem det bör åligga myndigheten att ofördröjligen underställa ärendet Kungl. Maj:t. Sådana ärenden torde böra beredas och föredragas inom folkhushållningsdepartementet.

I anslutning härtill framhåller nämnden, att det skulle vara till fördel ur olika synpunkter, om en allmän bestämmelse utfärdades av innebörd, att statlig eller kommunal myndighet skall vara skyldig att, om riksnämnden eller annan beredskapsmyndighet i samråd med riksnämnden så påfordrar, biträda vid planläggning av den ekonomiska försvarsberedskapen. Beslut rörande täckning av de särskilda kostnader, som i sådant fall kunna uppkomma för myndighet eller organ, vars biträde sålunda påfordras, bör enligt nämnden meddelas av Kungl. Maj:t.

Riksnämnden har vidare framhållit, att på densamma bör ankomma att planlägga den särskilda lagstiftning, som i händelse av sådan kris, varom nu är fråga, bör ligga till grund för olika specialförfattningar. Likaledes bör det åvila nämnden att planera organisationen av de särskilda myndigheter, som kunna bli erforderliga vid avspärrning, liksom även att uppgöra förslag till den omorganisation av existerande myndigheter, som i en dylik situation kan krävas. Därest dylik planering skall äga rum på område, där försvarsförberedelserna handhavas av annan myndighet än riksnämnden, förutsätter nämnden, att ifrågavarande myndighet medverkar vid densamma.

Beträffande de arbetsuppgifter, som böra åvila nämnden på de områden, där den själv skall handhava beredskapsverksamheten, anför nämnden.

Riksnämndens uppgift är ej endast att samordna och leda försvarsförberedelserna på det ekonomiska området, utan den har därjämte att på de delområden, där lämpliga beredskapsorgan ej finnas, själv taga hand om beredskapsverksamheten. Denna omfattar, som av det föregående framgår, dels planering och dels verkställighetsåtgärder. Planeringsverksamheten torde lämpligen i enlighet med vad förut utvecklats kunna i stort sett sammanföras i två arbetsområden, nämligen dels planering av försörj-

ningen under avspärrning med åtföljande krigsfara och dels planering av hushållningen under krig. I förra hänseendet synes planeringsarbetet böra i första hand bestå i upprättande av provisoriska försörjningsplaner med ledning av redan tillgängligt material. Dessa planer böra därefter omprövas i syfte att utan eftersättande av kravet på beredskapens effektivitet nedbringa kostnaderna för i planerna eventuellt ingående verkställighetsåtgärder. För att planeringsverksamheten skall bli så långt möjligt realistisk och ändamålsenlig kräves att riksnämnden kan följa utvecklingstendenserna på de skilda områden, som beröras av ifrågavarande verksamhet. Med hänsyn härtill är det av synnerlig vikt, att nämnden får tillfälle att medverka vid genomförande av i beredskapsplanerna ingående verkställighetsåtgärder. Härigenom ernås en omedelbar kontakt med bl. a. näringslivet. Givetvis skulle ur nu angivna synpunkt vara fördelaktigt om åt nämnden, i den mån så ur andra synpunkter anses lämpligt, uppdrages att handhava även andra verkställighetsuppgifter än de nu berörda. Detta får dock enligt nämndens mening under inga omständigheter medföra att nämndens möjligheter att hävda försvarsberedskapssynpunkterna minskas. I det följande utgår nämnden från att dess arbetsuppgifter begränsas till vad som har samband med den ekonomiska försvarsberedskapen.

En genomgående förutsättning för att nämnden skall kunna fullgöra sina arbetsuppgifter med avseende på planläggningen av varuförsörjningen är tillgång till statistiska uppgifter rörande bl. a. produktion, import och lager. Nämnden har under medverkan av kommerskollegium och generaltullstyrelsen igångsatt en undersökning i syfte att utröna möjligheterna att undanröja vissa nu föreliggande brister i fråga om industri- och handelsstatistiken. Nämnden förutsätter vidare, att, därest en fortlöpande lagerstatistik införes, rörande vars anordnande utredning pågår genom konjunkturinstitutet, nämnden skall bli satt i tillfälle att använda denna statistik för sina syften. Nämnden räknar med att på grundval av dylik statistik kunna på ett enkelt sätt upprätta summariska försörjningsplaner för olika importvaror. För viktigare varuområden avser emellertid nämnden att genomföra en mera ingående planering med beaktande av bland annat möjligheterna till omställningar av produktion och konsumtion samt nyttjande av ersättningsvaror.

En planering av krigshushållningen med varor måste emellertid enligt nämndens mening sträcka sig vida längre. För en dylik erfordras bland annat ett bedömande av vilka industrier, som i händelse av krig kunna förväntas få fortsätta sin drift, och upprättande på grundval härav av ett beredskapsregister över dessa företag. I varje fall för ett flertal av dessa beredskapsindustrier erfordras vidare en noggrann planering av deras produktion i krig. Vid denna böra enligt nämndens mening i första hand företagen själva medverka. Nämnden erinrar i detta sammanhang om lagen den 16 april 1937 (nr 159) om skyldighet för näringsidkare m. fl. att biträda vid arbetet å rikets ekonomiska försvarsberedskap, i vilken lag riksnämnden i särskild skrivelse föreslagit vissa ändringar. Vid planeringen böra vidare medverka de myndigheter och organisationer, som framträda

som beställare av de tillverkade produkterna. Då lämpligt organ saknas, som kan uppträda som beställare av de erforderliga varorna, bör riksnämnden inträda i denna funktion. Beträffande nämndens övriga uppgifter i detta sammanhang anföres i utlåtandet.

I övrigt torde nämndens uppgift i huvudsak bli att fastställa krigsindustriproduktionens omfattning i avseende å olika varor samt att samordna de olika krigsanskaffningsplanerna med varandra och verka för att förutsättningarna för planernas verkställande i fråga om arbetskraft, bränsle, råvaror m. m. komma att vid behov vara för handen, varvid den närmare planeringen i fråga om arbetskraften ankommer på arbetsmarknadsstyrelsen jämte länsarbetsnämnderna. Särskilt vid fullgörande av dessa uppgifter synes angeläget att riksnämnden kan påräkna medverkan och biträde av industriens centrala branschorganisationer.

Av särskild vikt i detta sammanhang är givetvis tillgodoseendet av behovet av krigsmateriel. Som beställande myndighet framträder därvid de militära förvaltningsmyndigheterna, främst krigsmaterielverket. I det föregående ha angivits vissa riktlinjer för huru arbetsfördelningen mellan riksnämnden och förvaltningsmyndigheterna ansetts böra åtminstone tillsvare vidare ske. I den mån erfarenheterna skulle visa att dessa riktlinjer böra ändras, bör detta ske genom överenskommelse mellan nämnden och myndigheterna.

Beträffande försvarsförberedelserna på trafikens område erinrar nämnden om att under trafikkommissionens regi verkstälts en planläggning av landets motorfordonstrafik under krig eller krigsfara. Då denna planläggning emellertid har karaktären av ett provisorium, har riksnämnden under medverkan av berörda myndigheter påbörjat en allmän översyn över den ekonomiska försvarsberedskapen på hela trafikområdet. Beträffande uppgifterna för planlägningsarbetet på detta område anför nämnden.

Vid denna översyn bör i första hand utredas förefintliga trafikbehov samt de ytterligare sådana behov, som kunna uppkomma i händelse av kris, ävensom tillgången av trafikmedel och personal för dessa behovs tillgodoseende. Med ledning härav bör övervägas i vilken utsträckning och på vad sätt trafikbehoven i angiven situation böra och kunna tillgodoses.

En i sammanhanget uppkommande fråga utgör registreringen av de för det civila trafikarbetet tillgängliga transportmedlen. I vad gäller fartyg har denna fråga behandlats av en av Kungl. Maj:t på sin tid tillsatt kommitté, som framlagt förslag om bl. a. registrering av samtliga maskindrivna fartyg av viss minimistorlek. Förslaget har dock i denna del ännu ej föranlett någon åtgärd. I vad angår motorfordonen sker för närvarande registrering dels lokalt vid länsstyrelserna i såväl bilregister som transportberedskapsregister, dels centralt i det centrala bilregistret och i det s. k. militärregistret. Utredningen bör överväga möjligheterna av att förenkla det nuvarande systemet för registrering av transportmedel utan eftersättande av beredskapssynpunkter.

I fråga om uttagning av transportmedel jämflikt de militära och civila uttagningsförordningarna böra undersökas formerna för en samordning av uttagningsverksamheten med dispositionen av transportmedlen för civila ändamål på sådant sätt, att planläggningen av denna disposition ej genom

uttagningen onödigtvis försvåras. Samråd bör på detta område ske med de myndigheter, som f. n. handha uttagningen av transportmedel. Anskaffandet av besättning till fartyg samt förare till lastbilar och omnibusar, som icke genom militär myndighets eller civilförsvarsmyndighets försorg bemannas, bör ordnas på ett effektivt sätt, så att de ur försvarets och folkförsörjningens synpunkt angelägna transporter icke i händelse av krig bliva eftersatta på grund av brist på personal. I fråga om anskaffandet av denna personal böra givetvis arbetsmarknadsstyrelsen och länsarbetsnämnderna medverka.

Då de verkställighetsåtgärder, som böra ankomma på riksnämnden, torde bli av mycket skiftande slag, har riksnämnden ej funnit det möjligt att ge någon allmän karakteristik av desamma. Såsom ett par huvuduppgifter anger riksnämnden dels stimulerande av en intensifierad forskning samt experiment- och annan undersökningsverksamhet i syfte att skapa gynnsamma utgångspunkter för den inhemska produktionen, dels uppläggandet av reservlager. Vad angår forskningsuppgifterna pekar nämnden särskilt på betydelsen av en vidgad och intensifierad forskning på torvområdet. I fråga om lagringsverksamheten erinrar nämnden om att enligt Kungl. Maj:ts proposition nr 339 till 1946 års riksdag, vilken på här ifrågasvarande punkt av riksdagen lämnades utan erinran, reservförrådsnämnden skall uppgå i riksnämnden. Denna skall därför ha till uppgift även att inköpa och lagra samt, i den mån så anses lämpligt, försälja varor av betydelse för försörjningen, givetvis inom den ram, som statsmakterna må komma att bestämma. Beträffande principerna för denna verksamhet anför nämnden.

I den mån förhållandena bliva mera normala, komma kommissionerna att bortfalla och nya direktiv behövas rörande inköpen och lagringen. Till denna fråga torde riksnämnden få tillfälle återkomma. Redan nu vill nämnden dock framhålla, att enligt nämndens mening en viss rörlighet i fråga om storleken av de statliga reservlagren är önskvärd, så att lagret för olika varor kan variera mellan vissa gränser. Den lägsta gränsen bör därvid vara avvägd med hänsyn till vad som behövs för den händelse landet indrages i krig, utan att avspärrning föregått. Den högre gränsen bör bestämmas med utgående från vad som behövs enligt de allmänna försörjningsplanerna. Inom dessa gränser bör lagret kunna växla med konjunkturerna och det utrikespolitiska läget. Detta innebär, att vid lagrets omställning detta ej skulle behöva förnyas om priserna äro höga, i vidare mån än som erfordras för att hålla lagret vid minimistorleken, såvida ej det utrikespolitiska läget till annat föranleder. Genom ett dylikt förfaringsätt vinner man att lagerhållningen kan drivas efter affärsmässiga grunder och kostnaderna som följd därav hållas nere. Självfallet förutsätter nämnden att försäljningsverksamheten bedrivs så att enskilt intresse ej därigenom skadas eller obehörigen gynnas.

Yttrandena.

Flertalet av de i ärendet hörda myndigheterna ha icke framfört några erinringar emot förslaget att nu genomföra en utbyggnad av riksnämndens organisation. Vissa myndigheter ha understrukit vikten av att denna utbyggnad kommer till stånd snarast möjligt. *Överbefälhavaren* har sålunda framhållit, att riksnämnden med hänsyn till den ekonomiska försvarsberedskapens stora betydelse såsom underlag för det militära försvaret och civilförsvaret snarast möjligt bör få en organisation, som möjliggör en effektiv verksamhet inom riksnämndens hela arbetsfält. Liknande uttalanden ha gjorts av *statens organisationsnämnd*, *civilförsvarsstyrelsen* och *1946 års militära förvaltningsutredning*. Å andra sidan ha bl. a. *krigsmaterielverket*, *statens industrikommission* och *länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län* såsom sin mening uttalat, att försvarsfrågan borde lösas, innan frågan om nämndens organisation upptoges till slutgiltig prövning. *Jämväl fullmäktige i Riksbanken* förorda uppskov med riksnämndens utbyggnad och anföra.

Fullmäktige anse det visserligen vara av vikt, att den militära beredskap, som Sverige under fredstid anser sig böra uppehålla, kompletteras genom en i möjligaste mån tillfredsställande ekonomisk beredskap. Emellertid äro förhållandena för närvarande sådana, att man måste iakttaga synnerlig försiktighet, då det gäller att utbygga statens verksamhet. Största möjliga sparsamhet med statens medel måste upprätthållas, varjämte man bör beakta angelägenheten av att icke i nuvarande läge öka anspråken på personal för statliga uppgifter. Fullmäktige anse därför, att det tills vidare bör anstå med att utbygga riksnämnden på sätt föreslagits i nämndens skrivelse. Därav torde följa, att de statliga kommissioner, som för närvarande ha sig anförtrodda vissa uppgifter beträffande den ekonomiska försvarsberedskapen, böra bibehållas vid dessa uppgifter även efter utgången av innevarande budgetår.

Ej heller *statskontoret* anser sig kunna biträda nämndens uppfattning att tidpunkten för genomförande av en fastare organisation nu kunde anses vara inne. Härvidlag borde enligt statskontoret tagas i beaktande, att det utrikespolitiska liksom även det ekonomiska läget vore ytterligt labilt, samt att den militära försvarsorganisationen låge i stöpsleven. Nu angivna faktorer omöjliggöra enligt statskontorets uppfattning ett bedömande av organisationens storleksordning och utformning i detalj.

Riksnämndens förslag att anknyta beredskapsverksamheten i fred till därför lämpade myndigheter och organ har i huvudsak vunnit anslutning i yttrandena. Däremot ha från olika håll betänkligheter anmälts gentemot nämndens förslag, att arbetsfördelningen mellan riksnämnden och andra organ och myndigheter i vissa fall skulle regleras genom skriftliga, av Kungl. Maj:t godkända överenskommelser mellan nämnden och vederbörande verk. *Krigsmaterielverket*, som i princip anser förfarandet innebära

en smidig lösning av hithörande frågor, har funnit detsamma innebära den olägenheten, att det för utomstående myndigheter skulle ställa sig onödigt besvärligt att vinna en klar bild av den ekonomiska försvarsberedskapens organisation. *Civilförvaltningen* ifrågasätter för sin del, om icke arrangemanget i praktiken torde bliva svårtillämpligt och ägnat att leda till kompetensvister myndigheterna emellan. *Fortifikationsförvaltningen* motsätter sig förslaget av formella skäl. Sålunda finner förvaltningen själva principen, att en myndighet skall genom överenskommelse med annan myndighet kunna utvidga eller inskränka sitt ämbetsområde vara för svensk förvaltningsrätt främmande. Förvaltningen anför vidare.

Ett ämbetsförhållande innebär att en myndighet ansvarar för handläggningen av vissa ärenden. Detta ansvar torde myndigheten icke genom egna åtgärder kunna undandraga sig, och ej heller torde annan myndighet kunna ikläda sig detsamma. Behörighet att besluta om förändringar härutinnan torde endast kunna tillkomma den, som fastställt myndighetens instruktion eller annorledes beslutat rörande dess behörighetsområde, nämligen i förevarande fall Kungl. Maj:t. Kungl. Maj:ts prövning torde ej heller kunna bindas genom överenskommelse ämbetsverken emellan. Den rätta formen för hithörande frågor avgörande torde vara den i dylika fall vanligen brukliga, d. v. s. en av berörda myndigheter till Kungl. Maj:t gemensamt ingiven framställning med motiverat förslag. Att i den Kungl. Maj:ts beslut föregående proceduren inskjuta en förvaltningsrättsligt sett betydelselös, skriftlig överenskommelse myndigheterna emellan synes icke vara motiverat.

Fortifikationsförvaltningen har även anmält avvikande mening i en annan fråga av formell karaktär. Sålunda finner förvaltningen den föreslagna ordningen för hänskjutande av ett ärende till Kungl. Maj:ts prövning, då viss myndighet vägrat efterkomma av nämnden meddelad anvisning beträffande beredskapsverksamheten, icke riktig. Medan riksnämnden föreslagit, att det i dylikt fall skulle åligga vederbörande myndighet att underställa ärendet Kungl. Maj:ts prövning, har fortifikationsförvaltningen ansett det i princip böra ankomma på den initiativtagande myndigheten, d. v. s. i detta fall riksnämnden, att hänskjuta ärendet till Kungl. Maj:t.

Vad i riksnämndens utlåtande anförts i fråga om nämndens arbetsuppgifter och dess planerings- och verkställighetsåtgärder har i stort sett icke föranlett några invändningar i yttrandena. Dock har *konjunkturinstitutet* vid redogörelsen för riksnämndens planläggningsverksamhet funnit behovet av statistisk information vara otillräckligt beaktat. Institutet ifrågasätter, om en mer omfattande ekonomisk försvarsberedskap överhuvud taget kan planläggas utan en genomgripande upprustning på den ekonomiska statistikens område.

Vad särskilt angår riksnämndens uppläggande av reservlager anför *reservförrådsnämnden*, som instämmer i riksnämndens synpunkter på lagringsverksamheten, i huvudsak följande.

Såsom allmän regel för reservförrådsnämndens hittillsvarande verksamhet har riksdagen uppställt, att reservlagren skola så förvaltas, att en i möjligaste mån affärsmässig avveckling icke äventyras. Enligt reservförrådsnämndens mening är det angeläget, att principen om affärsmässig drift icke släppes, när planeringsorganet skall övertaga även affärsverksamheten. Erfarenheterna från reservförrådsnämndens verksamhet visa, att en affärsmässig drift bör vara möjlig även med vederbörligt tillgodoseende av beredskapssynpunkterna. Förutsättning för sådan drift av riksnämndens affärsavdelning är bl. a., att beslut, som röra affärsavdelningens köp, lagring och försäljning, skola kunna fattas snabbt och utan onödig omgång och att köp och försäljningar få ske utan iakttagande av upphandlingsförelagningens föreskrifter. De av riksnämnden föreslagna instruktionsbestämmelserna synas medgiva sådan handläggning av affärsavdelningens ärenden och torde få anses tillfredsställande ur angivna synpunkter.

I detta sammanhang vill reservförrådsnämnden beröra en fråga, som är av principiellt intresse och av betydelse för det affärsmässiga resultatet av lagringsverksamheten. Reservförrådsnämnden har i en del fall, i regel på grund av att myndigheter och statliga företag icke själva haft medel för inköp av vissa erforderliga varor, tvingats inköpa och lagra varor, som utslutande varit avsedda för dessa myndigheters eller företags egna förbrukning och som ofta icke kunnat användas av andra. Det bör enligt reservförrådsnämndens mening icke åligga det centrala lagringsorganet att finansiera andra myndigheters eller statliga företags upphandling och lagerhållning, utan det centrala lagringsorganets uppgift bör vara att köpa, lagra och omsätta sådana varor, som skola utgöra en *allmän* reserv för landet. Självfallet kunna gränsfall uppkomma, som få bedömas från fall till fall, men varor som äro avsedda *uteslutande* för viss myndighets eller statligt företags egen konsumtion böra enligt reservförrådsnämndens mening *ågas* av resp. myndighet eller företag. Detta utesluter icke, att det centrala lagringsorganet kan biträda myndigheter och statliga företag både med inköp och lagring av varor. Med hänsyn till den sakkunskap på området, som finnes hos det centrala lagringsorganet, kan detta tvärtom i många fall vara lämpligt. Lagringsorganets självkostnader för inköp och lagring för annan myndighets eller statligt företags räkning böra dock bäras av vederbörande myndighet eller företag.

Priskontrollnämnden framhåller, att bestämmelserna om allmänt prisstopp jämväl böra gälla för riksnämndens inköpsverksamhet.

Frågan om den ekonomiska försvarsberedskapens anknnytning till olika centrala organ har berörts i ett flertal remissutlåtanden, varvid i allmänhet beredskapen på det egna området i första hand behandlats.

Beredskapen på livsmedelsområdet har sålunda blivit föremål för yttrande från *livsmedelskommissionen*, som biträder förslaget att hithörande frågor skola handläggas av den blivande jordbruksnämnden. Kommissionen framhåller emellertid, att gränsdragningen mellan å ena sidan jordbruksnämnden och å andra sidan med denna i beredskapsavseende parallellställda myndigheter och riksnämnden icke syntes fullständigt klarlagd i förslaget, samt att det ej heller vore klarlagt, hur varu-

slagen i beredskapshänseende skulle fördelas mellan myndigheterna. Härutinnan anför kommissionen vidare.

I detta sammanhang vill kommissionen erinra om, att beredskapsarbetet på livsmedelsområdet hittills alltsedan krigsutbrottet 1939 har handhåfts av livsmedelskommissionen. För närvarande kan sägas, att i livsmedelskommissionen finnes en fullständig beredskapsorganisation i verksamhet, inom vars olika avdelningar och tillhörande lokala organisationer — kristidsstyrelser och kristidsnämnder — ej blott sakkunskap på hithörande område finnes samlad utan även den närmaste kontakt med näringslivet för närvarande består. Vidare handläggas inom livsmedelskommissionen ett antal frågor, vilka under nuvarande kristid hava en aktuell karaktär men under ett fredsskede otvivelaktigt endast skulle utgöra 'beredskapsuppgifter', t. ex. förbrukningsregleringsuppgifter. Såsom förhållandena på sista tiden utvecklats sig läter väl vara ovisst, såväl när livsmedelskommissionens ledning av livsmedelsförsörjningen inom vårt land kommer att upphöra, som när den föreslagna jordbruksnämnden kan komma att träda i verksamhet.

Gränsdragningen mellan riksnämndens och jordbruksnämndens beredskapsuppgifter synes med hänsyn till det nu sagda böra tills vidare få anstå och frågan härom upptagas i samråd med riksnämnden samtidigt som förslag avlämnas till organisation av statens jordbruksnämnd. Om detta förslag bifalles, torde hinder likväl ej möta för en successiv reglering av beredskapsärendena mellan riksnämnden och livsmedelskommissionen i den mån förslag härom efter överenskommelse mellan riksnämnden och livsmedelskommissionen kunna underställas Kungl. Maj:t.

Krigsmaktens förseende med livsmedel i händelse av mobilisering förutsätter särskild planläggning, vilken givetvis i första hand bör omhänderas av de militära förvaltningsmyndigheterna. Emellertid kräves en nära samverkan mellan nämnda förvaltningsmyndigheter och de för den ekonomiska försvarsberedskapen ansvariga myndigheterna. Det synes naturligt att livsmedelskommissionen liksom hittills blir den civila myndighet, som härvid har att bevaka beredskapsintresset. Likaledes bör det ankomma på kommissionen att hos de militära myndigheterna tillvarataga jordbrukets intressen vid uttagning av hästar och traktorer för krigsmaktens behov under krig. Även förande av krigsindustriregister eller det centralregister med likartat syfte som framdeles kan komma att upprättas bör i vad avser livsmedelsområdet alltfört handhavas av livsmedelskommissionen.

Riksnämndens förslag om inrättande av särskild civil sjukvårdsberedskapsnämnd för handhavande av frågor sammanhängande med beredskapen på sjukvårdens område har i princip vunnit de hörda myndigheternas gillande. *Överbefälhavaren* har sålunda förklarat sig icke vilja motsätta sig, att en särskild sjukvårdsberedskapsnämnd inrättas. Såväl försvarsstaben som försvarets sjukvårdsförvaltning borde emellertid vara representerade i nämnden för att militära synpunkter utan tidsutdräkt skulle kunna tillföras densamma. Omfattningen av den nya organisationen borde i görligaste mån begränsas. *Försvarets sjukvårdsförvaltning* förordar en begränsning av beredskapsnämndens uppgiftsområde, såtillvida att det icke borde åvila densamma att taga befattning med granskningen av det militära utrustningsbehovet, vars omfattning och storlek till

alla delar stode i direkt proportion till gällande krigsorganisation. Förvaltningen ifrågasätter jämväl lämpligheten av att sjukvårdsberedskapsnämnden skall ombesörja de beredskapslager av färdiga varor, som kunna erfordras för avspärrning utan krig. *Medicinalstyrelsen*, som i ärendet inhämtat yttrande av styrelsens *materielnämnd*, har erinrat om att den civila sjukvårdsberedskapsnämnd, om vars inrättande styrelsen den 23 oktober 1945 till Kungl. Maj:t ingivit ett av materielnämnden utarbetat förslag, avsetts skola övertaga dels materielnämndens nuvarande arbetsuppgifter, dels ock från medicinalstyrelsens beredskapsavdelning ärenden angående detaljplanering av beredskapssjukhus samt anskaffande och inredning av lokaler för sådana sjukhus. Nämnden hade förutsatts skola stå under styrelsens överinseende och styrelsens inflytande på densamma skulle vara av avgörande natur. Styrelsen har härefter anfört.

Ur de synpunkter, medicinalstyrelsen har att företräda, innebär riksnämndens förslag en förbättring därigenom, att den undersökning av anmälda behov av läkemedel, sjukvårdsartiklar och andra förnödenheter, som sjukvårdsberedskapsnämnden i förslaget tillagts, ger densamma en överblick över det totala behovet av förnödenheter för sjukvården. Medicinalstyrelsen finner sjukvårdsberedskapsnämnden på grund av dess föreslagna sammansättning och inom densamma samlad erfarenhet väl skickad att biträda riksnämnden på ifrågavarande område. Den utvidgning av sjukvårdsberedskapsnämndens arbetsuppgifter, som riksnämnden föreslagit, torde emellertid förutsätta, att jämväl riksnämnden erhåller viss direktiv rätt gentemot nämnden. Härvid uppstå måhända svårigheter att fastställa gränser mellan medicinalstyrelsens och riksnämndens befogenheter. Styrelsen förutsätter emellertid, att denna fråga blir närmare belyst vid de samråd riksnämnden förutskickat skola äga rum mellan berörda myndigheter. Medicinalstyrelsen anser sig böra framhålla, att den ställning, sjukvårdsberedskapsnämnden kommer att intaga genom att den skall fullgöra föreslagna uppgifter åt riksnämnden, ger densamma ett ökat ansvar, som emellertid icke samtidigt bör medföra någon utvidgning av medicinalstyrelsens ansvar i fråga om sjukvårdsberedskapen. På medicinalstyrelsen bör fortfarande oförändrat endast falla ansvaret för den civila sjukvårdens behov.

Veterinärstyrelsen har framhållit, att sjukvårdsberedskapsnämnden jämväl bör handhava läkemedelsberedskapen för det civila veterinärväsendet. Beträffande beredskapen på veterinärväsendets område har veterinärstyrelsen i övrigt särskilt fäst uppmärksamheten på vikten av att lagret av sera och vacciner sprides på depåer i olika delar av riket samt att importen av mul- och klövsjukevacciner tryggas.

Riksnämndens uppfattning, att nämnden lämpligen bör i egen regi handlägga frågor sammanhängande med beredskapen på det industriella området delas i allmänhet av de remissmyndigheter, som yttrat sig över utlåtandet härutinnan. *Statens industrikommission* har dock funnit det tillfyllest, att man från och med nästkommande budgetår till

nämnden överflyttar endast vissa speciella kategorier, såsom tillverkning av konstgummi och koksagys. *Kommerskollegium* förutsätter, att kollegium erhåller kännedom om planlägningsarbetets fortskridande ävensom rätt att genom representant närvara vid nämndens plenisammanträden, då sådana frågor dryftas, som angå dess verksamhetsområde.

Angående beredskapen på bränsleförsörjningens område anser *bränslekommissionen*, att riksnämnden snarast möjligt bör omhändertaga beredskapsuppgifterna på sådana områden, där kommissionen inte längre är verksam. Däremot har kommissionen ifrågasatt lämpligheten av att överflyttning till nämnden sker även av planlägningsarbetet inom områdena för exempelvis fossila bränslen, brännved och eldningsolja, vilka alltjämt omfattas av kommissionens verksamhet. Mot en dylik överflyttning talar enligt kommissionen, att det med hänsyn till de ytterst begränsade personella resurserna icke synes troligt, att sådant planlägningsarbete effektivt skall kunna åstadkommas utan anlitande av den sakkunskap, som är samlad hos kommissionen.

Beträffande beredskapen på kraftförsörjningens område vill *vattenfallsstyrelsen* icke motsätta sig att i instruktionen för styrelsen införes lämplig bestämmelse om samarbete i vissa frågor mellan styrelsen och riksnämnden. Styrelsen anser hinder icke möta att centrala driftsledningen efter bränslekommissionens upphörande övertager även en del beredskapsuppgifter, som avse konsumtionen av kraft. *Bränslekommissionen* finner med hänsyn till att principbeslut numera föreligger om bibehållande av CDL-organisationen, att riksnämndens handhavande av kraftförsörjningsfrågor bör kunna inskränkas till kontakt med denna organisation, lämpligen genom att en representant för nämnden i fortsättningen kallas att närvara vid CDL:s sammanträden.

Vad försörjningen med arbetskraft angår tillstyrka *överbefälhavaren, fortifikationsförvaltningen, civilförsvarsstyrelsen* och *arbetsmarknadskommissionen* vad riksnämnden härutinnan föreslagit i syfte att få till stånd en tillfredsställande beredskap på området. *Vattenfallsstyrelsen* förutsätter, att styrelsen även i fortsättningen skall utgöra uppskovsmyndighet för egen personal, vilken tillhör uppskovsgrupp 1.

Vidkommande beredskapen på det statliga kommunikationsväsendets område har *järnvägsstyrelsen* framhållit, att järnvägarnas försvarsberedskap, vilken innesluter såväl tekniska och administrativa som ekonomiska element, är reglerad genom av Kungl. Maj:t utfärdade författningar, och att anslag för densamma anvisas på styrelsens framställning. Styrelsen har vidare förklarat sig i avsaknad av detaljerade förslag till överenskommelse angående den närmare fördelningen av beredskapsuppgifterna vara ur stånd att slutgiltigt taga ställning till frågan. *Telegrafstyrelsen* har i princip icke funnit någon erinran mot vad i utlåtandet på ifrågavarande område anförts, men vill emellertid framhålla att

styrelsen beröres av den ekonomiska försvarsberedskapen icke endast såsom företagare, som vid krig eller krigsfara blir beroende av nyttigheter, materiel och arbetskraft, utan i än större utsträckning i egenskap av teletrafikföretag av kraven på telekommunikationer för alla de organ, som skola delta i den ekonomiska försvarsberedskapen. *Generalpoststyrelsen* har i huvudsak intet att erinra mot de uppdragna riktlinjerna för postverkets medverkan vid försvarsförberedelserna på det ekonomiska området, men anser det medarbetarskap under eget ansvar, som skulle åläggas verket, icke fullt tydligt framgå av det uppgjorda förslaget till instruktion för nämnden. Styrelsen betonar vidare, att postarbetet till sin natur är sådant, att tillgodoseendet av verkets behov av personal, lokalutrymmen, transportfordon, drivmedel och ett stort antal förbrukningsartiklar är en förutsättning för att styrelsen skall kunna sörja för upprätthållandet av postverkets verksamhet under avspärrning eller i krig. Styrelsen framhåller slutligen, att möjligheterna till medverkan som lagerhållare för verkets del äro begränsade. *Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen*, som i princip icke har något att erinra mot förslaget i vad detsamma avser verkets medverkan som lagerhållare, framför dock betänkligheter mot att verket förutsättes skola stå som lagerhållare jämväl utanför det egna arbetsområdet. Såväl väg- och vattenbyggnadsstyrelsen som generalpoststyrelsen förutsätter, att av dylik lagerhållning betingade kostnader icke komma att belasta den egna budgeten. Beträffande den civila luftfarten torde enligt *luftfartstyrelsens* uppfattning till det ekonomiska beredskapsområdet böra hänföras dels den civila flygtrafiken under förstärkt försvarsberedskap eller krig, dels ock anläggningsarbeten berörande de statliga civila flygfälten med tillhörande byggnader och övrig utrustning.

Rörande beredskapen på motorfordonstrafikens område har *trafikkommissionen* anfört.

En sektionering av beredskapsarbetet efter olika tidslägen i stället för efter fack kan statens trafikkommission i vad angår transportberedskapen samt därmed sammanhängande frågor angående bränsleförsörjningen för sin del icke förorda. Kommissionen anser tvärtom enhetlighet beträffande planläggningen av transportberedskapen och bränsleförsörjningen böra i möjligaste mån åstadkommas därigenom, att det ifrågavarande planeringsarbetet anförtros ett enda organ inom riksnämnden för varje fackområde. Kommissionen förordar därför, i enlighet med sin tidigare här ovan relaterade ståndpunkt, att transport- och bränslefrågorna utbrytas från den föreslagna särskilda planeringsavdelningen och förläggas till fristående avdelningar eller byråer inom nämnden, eller i varje fall, såsom den ekonomiska försvarsberedskapsutredningen föreslagit, till en gemensam fristående byrå. De kvalifikationer, som av riksnämnden ansetts böra innehavas av chefen för den särskilda planeringsavdelningen, äro icke de för ledningen av planeringsarbetet med avseende å transportberedskapen väsentliga. För sistnämnda arbetsuppgifter erfordras speciell sakkunskap såväl beträffande landsvägs- som järnvägs- och sjötrafiken.

Kommissionen har i anslutning härtill förklarat sig kunna tillstyrka riks-

nämndens förslag, att nämnden den 1 juli 1948 övertager beredskapsuppgifterna, endast under förutsättning att nämnden utbygges i enlighet med av kommissionen anförda synpunkter. Intill dess så skett är enligt kommissionen någon ändrad handläggningsordning för dessa arbetsuppgifter icke önskvärd.

Angående beredskapsverksamheten på sjöfartens område erinrar *kommerskollegium* om den s. k. sjöfartsdetaljen i marin-staben. För övrigt hänvisas till vad kollegiet anfört i fråga om den industriella beredskapen. *Fartygsuttagningskommissionen* har — med instämmande av *trafikkommissionen* — anfört i huvudsak följande.

Fartygsuttagningskommissionen har av nämndens utlåtande bibragts den uppfattningen att uttagningen av fartyg i fredstid alltjämt skall ankomma på fartygsuttagningskommissionen, därvid ett samarbete med riksnämnden givetvis skall etableras. Vad nämnden vid sådant förhållande mer direkt skulle övertaga blir försvarsförberedelserna för det icke uttagna, fria tonnaget. Det vill förefalla som om fartygsuttagningskommissionen ej minst på grund av sin sammansättning — i kommissionen ingå representanter för chefen för försvarsstaben (1), sjöförsvaret (2), kommerskollegium (1) samt rederinäringen (2), varjämte förslag föreligger om att i kommissionen skall ingå en representant för civilförsvarsstyrelsen — väl skulle lämpa sig att biträda nämnden vid dessa försvarsförberedelser. Här för talar jämväl att fartygsuttagningskommissionen redan i samband med uttagningen måste bilda sig en allmän uppfattning om transportbehoven i deras helhet och möjligheten att tillgodose dem. ('Uttagningen skall så bedrivas, att sådana icke militära behov som skola tillgodoses även under krig bliva i minsta möjliga mån åsidosatta.')

Fartygsuttagningskommissionen vill sålunda ifrågasätta huruvida det icke står bäst i överensstämmelse med betänkandets allmänna principer att fartygsuttagningskommissionen som förutsättes skola även i fortsättningen avgiva förslag till uttagning av fartyg — biträder riksnämnden vid försvarsförberedelserna på sjöfartens område. Arbetsformerna mellan riksnämnden och fartygsuttagningskommissionen torde i så fall kunna utformas i samråd mellan dessa myndigheter.

Beträffande frågan om samordning av särskilt den civila trafiken i krig uttala *länsstyrelserna i Kronobergs och Norrbottens län* att trafikledningen i mellaninstansen bör handhas av länsstyrelserna.

Mot riksnämndens förslag i vad detsamma avser beredskapen på försäkringsområdet samt det finansiella området ha remissmyndigheterna icke funnit skäl till erinran.

Vad angår de av riksnämnden uppdragna riktlinjerna för samarbetet mellan den militära förvaltningsorganisationen och nämnden har desamma i huvudsak vunnit de militära myndigheternas gillande. *Marinförvaltningen* ifrågasätter emellertid om icke åt nämnden, som väl komme att disponera särskild sakkunskap, borde överlätas att ur framlagda behovssiffror över materiel och förnödenheter av olika slag

draga alla härledningarna om behov av råvaror, arbetskraft m. m.

Vidkommande den ekonomiska beredskapens anknytning jämväl till vissa lokala organ har riksnämndens förslag härutinnan genomgående tillstyrkts av de hörda myndigheterna. Sålunda ha samtliga hörda länsstyrelser intagit en positiv ställning till länsstyrelsernas medverkan i den ekonomiska försvarsberedskapen, varvid flertalet styrelser beaktat möjligheten av en omorganisation av styrelsernas nuvarande försvarsavdelningar. *Livsmedelskommissionen*, som delar länsstyrelsernas uppfattning härutinnan, framhåller emellertid att, så länge kristidsstyrelser och kristidsnämnder bestå, en överflyttning av dessa organs arbetsuppgifter på länsstyrelserna icke bör äga rum. *Vattenfallsstyrelsen* ifrågasätter för sin del om icke blockorganisationen, åtminstone på kraftförsörjningens område, skulle kunna användas för lokala beredskapsuppgifter.

Departementschefen.

Erfarenheterna av den moderna krigföringen ha ådagalagt vikten av att det militära och civila försvaret effektivt underbygges av samhällsverksamheten i övrigt. Ett framgångsrikt försvar förutsätter bland annat, att de materiella behov av olika slag, som uppkomma under krig, kunna tillgodoses. För att i händelse av krig åtgärder i detta syfte skola kunna genomföras med erforderlig snabbhet, måste redan i fredstid omsorgsfulla förberedelser vidtagas och en planering av hithörande verksamhet äga rum. Även ett framgångsrikt mötande av de svårigheter, som följa av att landet i samband med internationella förvecklingar avspärras från sin reguljära varutillförsel, förutsätter att erforderliga förberedelser härför vidtagits.

Enighet torde också råda därom, att den militära och civila försvarsberedskapen måste kompletteras med en ekonomisk försvarsberedskap. Denna ekonomiska försvarsberedskap bör taga sikte icke endast på att tillgodose de krav, som från försvarets sida måste ställas på landets produktionsförmåga vid avspärrning eller under krig, utan även på att trygga försörjningen i dylika situationer. För att dessa uppgifter skola kunna på bästa möjliga sätt genomföras erfordras såväl en omsorgsfull planering som vidtagandet av vissa verkställighetsåtgärder redan under fredstid. Under de år, som föregingo det senaste världskriget, genomförde rikskommissionen för ekonomisk försvarsberedskap ett omfattande planeringsarbete, vilket i viss utsträckning lades till grund för de speciella krisåtgärder, som sedermera genomfördes. Genom beslut av 1946 års riksdag inrättades för dessa beredskapsuppgifter ett nytt ämbetsverk, riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap, tills vidare dock med en starkt beskuren organisation och med begränsade arbetsuppgifter.

Det nu föreliggande spørsmålet avser ett utbyggande av riksnämndens organisation och en utvidgning av dess arbetsuppgifter, så att densamma

kan fungera som den centrala och ledande myndigheten på den ekonomiska försvarsberedskapens område och även själv övertaga vissa beredskapsuppgifter, särskilt sådana som tidigare åvilat vissa krisorgan. Nämnden har i sitt utlåtande utgått ifrån, att en dylik utbyggnad av nämndens organisation och verksamhet bör äga rum från och med ingången av budgetåret 1948/49. De flesta av de hörda myndigheterna ha icke haft några erinringar att göra häremot. Från vissa håll ha dock invändningar rests emot detta förslag. Dessa invändningar synas kunna sammanfattas i tre huvudgrupper. Dels har man av statsfinansiella skäl ansett en dylik utvidgning av den statliga verksamheten i nuvarande läge ägnad att inge betänkligheter, dels har det gjorts gällande att ett beslut rörande den närmare utformningen av organisationen för den ekonomiska försvarsberedskapen borde anstå, till dess beslut fattats rörande försvarsorganisationen, och dels ha de nu befintliga krisorganen ansetts kunna tills vidare bibehållas vid de beredskapsuppgifter, som för närvarande åvila dem.

Betänkligheterna mot att i nuvarande ansträngda finansiella läge företaga en förhållandevis stark utbyggnad av riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap äro i och för sig lätta att förstå. Det för riksdagen framlagda förslaget till inkomst- och utgiftsstat för budgetåret 1948/49 grundar sig på principen om sträng återhållsamhet med utgifterna på alla de punkter, där sådan varit möjlig. Att under sådana förhållanden nu bygga ut ett nytt ämbetsverk kan givetvis inge betänkligheter. Emellertid torde det vara nödvändigt att se frågan om den ekonomiska beredskapens ordnande i ett vidare sammanhang. Jag vill erinra om att i det nyligen framlagda förslaget till riksstat för 1948/49 äskas under fjärde huvudtiteln anslag till försvarsväsendet å sammanlagt något över 736 miljoner kronor. Det förtjänar också nämnas, att det förslag angående försvarets organisation, som framlagts av 1945 års försvarskommitté, utgår ifrån en kostnadsram av 810 miljoner kronor. Härtill komma kostnaderna för civilförsvarsorganisationen. Upprätthållandet av en militär och civil beredskap är sålunda förenat med mycket betydande kostnader. Det måste under sådana förhållanden vara så mycket mera angeläget, att effektiviteten hos den med så stora kostnader uppbyggda och vidmakthållna försvarsberedskapen icke äventyras genom bristande planläggning av försvarsförberedelserna på det ekonomiska området.

Jag kan med hänsyn till vad nu anförts icke finna den i viss mån ansträngda ekonomiska situationen utgöra ett bärande motiv för ett uppskov med utbyggnaden av riksnämndens organisation. Tvärtom anser jag det, med hänsyn till de sammanlagt mycket betydande belopp, som måste användas för att vidmakthålla landets försvarsorganisation, angeläget att den ekonomiska försvarsberedskapen utbygges på sådant sätt, att brister härutinnan icke äventyra effektiviteten av övriga försvarsförberedelser.

Jag kan icke heller dela den i vissa yttranden uttalade uppfattningen, att

detta spörsmål bör upptagas, först sedan definitiv klarhet vunnits i fråga om det militära försvarets framtida gestaltning. Även om vissa sidor av planeringsverksamheten på den ekonomiska försvarsberedskapens område synas bli beroende av den militära försvarsorganisationens utformning, torde flertalet av de uppgifter, som möta denna verksamhet, bli i stort sett av samma karaktär oavsett modifieringar i den militära försvarsorganisationen. Förändringar i denna synas i varje fall icke kunna i nämnvärd grad inverka på nämndens organisation eller på uppläggningsen av dess arbete i stort.

Vad åter angår tanken att beredskapsuppgifterna på vissa områden tills vidare skulle handhavas av de nu befintliga krisorganen vill jag erinra om att huvuduppgiften för dessa måste vara att handlägga med det aktuella krisläget sammanhängande frågor. Det torde därför knappast kunna undgås, att beredskapsuppgifterna inom dessa organ erhålla en i viss mån undanskymd ställning. Särskilt stor blir risken härför vid en av en skärpning i den aktuella situationen föranledd ökning av krisorganens arbetsbelastning. Att söka motverka denna risk genom en sådan utbyggnad av krisorganen, att desamma få större möjligheter att ägna sig även åt beredskapsuppgifterna synes mig å andra sidan vara mindre lämpligt, bland annat med hänsyn till att dessa organ äro avsedda att avvecklas, så snart detta med hänsyn till försörjningsläget blir möjligt.

Med stöd av vad nu anförts biträder jag sålunda förslaget, att riksnämndens organisation utbygges från och med ingången av budgetåret 1948/49.

De allmänna synpunkter, som riksnämnden anlagt på den ekonomiska försvarsberedskapen och omfattningen av densamma föranleda ingen erinran från min sida. Beredskapsarbetet bör sålunda inriktas dels på en planering av den ekonomiska verksamheten i landet under krig eller avspärrning med åtföljande krigsfara, dels på vissa verkställighetsåtgärder, framför allt uppläggande av reservlager av importerade varor. Med hänsyn till det nära samband, som bör råda mellan dessa båda linjer i beredskapsarbetet, finner jag det ändamålsenligt, att även beredskapslagringen i fortsättningen omhänderhaves av riksnämnden. Reservförrådsnämnden bör sålunda från och med ingången av nästkommande budgetår upphöra med sin verksamhet och uppgå i riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap. Till härmed sammanhängande spörsmål återkommer jag längre fram.

Vid den närmare utformningen av den ekonomiska försvarsberedskapen synes man ha att välja mellan tvenne grundprinciper. Å ena sidan kan man tänka sig att dessa beredskapsuppgifter i möjligaste mån samlas hos ett enda centralt organ, som i så fall kommer att få svara för planläggnings- och verkställighetsuppgifterna på i stort sett hela den ekonomiska försvarsberedskapens område. Å andra sidan kan man tänka sig en förhållandevis långt driven decentralisering på detta område. En dylik bör innebära, att försvarsförberedelserna på det ekonomiska området i största

möjliga utsträckning komma att handhavas av de myndigheter, som syssla med motsvarande fredsproblem, medan riksnämnden själv övertager detaljplaneringen av den ekonomiska försvarsberedskapen på de områden, där lämpliga statliga organ icke finnas. Riksnämnden har grundat sitt förslag på den sistnämnda principen. Jag vill för min del ansluta mig till nämndens ståndpunkt i denna fråga. En långt driven centralisering av arbetsuppgifterna på detta område skulle nämligen medföra behov av en mycket omfattande central organisation. Riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap skulle i så fall behöva utbyggas till ett mycket stort ämbetsverk, och riskerna för tungroddhet i arbetet skulle utan tvivel bliva betydande. Genom en fördelning av arbetsuppgifterna mellan olika organ och myndigheter av det slag, som riksnämnden förutsett, torde erforderlig smidighet och rörlighet i beredskapsarbetet lättast kunna åstadkommas.

Samtidigt som arbetsuppgifterna på lämpligt sätt fördelas, måste emellertid organisationen givas sådan fasthet och enhetlighet, att garantier vinnas för att beredskapsarbetet på olika områden genomföres på ett effektivt sätt. Riksnämnden måste därför erhålla en ledande ställning på hela den ekonomiska försvarsberedskapens område. I gällande instruktion för nämnden har detta uttryckts så, att nämnden har att leda, övervaka och samordna landets försvarsförberedelser på det ekonomiska området.

Denna nämndens ställning förutsätter, att densamma erhåller befogenhet att lämna i beredskapsarbetet deltagande myndigheter anvisningar rörande arbetets bedrivande. Givetvis böra dylika anvisningar föregås av samråd mellan nämnden och ifrågavarande myndighet. Myndighet, som icke anser sig böra följa de av riksnämnden lämnade anvisningarna, bör vara skyldig att omedelbart bringa frågan under Kungl. Maj:ts prövning. Dylika ärenden böra handläggas inom folkhushållningsdepartementet.

Beträffande den mera detaljerade arbetsfördelningen mellan olika myndigheter har riksnämnden uttalat, att densamma borde kunna ske genom skriftliga överenskommelser, vilka skulle underställas Kungl. Maj:t för godkännande. Häremot har i vissa yttranden rests den invändningen, att dylika överenskommelser skulle sakna förvaltningsrättslig grund, varför ifrågavarande förhållanden i stället borde regleras genom föreskrifter i vederbörande verks instruktioner. Även om invändningen formellt sett kan ha visst fog för sig, synes den mig i praktiken icke böra tillmätas allt för stor betydelse. Jag vill erinra om att nämnden förutsett, att ifrågavarande överenskommelser skola underställas Kungl. Maj:t för godkännande. Det torde då få ankomma på Kungl. Maj:t att avgöra, huruvida desamma böra ge anledning till ändring i instruktionerna. Därest överenskommelserna avse att på längre sikt reglera hithörande angelägenheter, kan det måhända vara lämpligt att desamma giva anledning till motsvarande ändringar i instruktionerna, vilket däremot icke torde böra bli fallet, därest överenskommelserna avse endast en mera tillfällig reglering av ar-

betsfördelningen. I den mån dylika ändringar i arbetsfördelningen föranleda ändring i vederbörande verks behov av tjänster eller i övrigt av deras anslagsbehov, vilket emellertid i allmänhet icke torde bli fallet, få givetvis härigenom uppkommande spörsmål i sedvanlig ordning underställas riksdagen. Med hänsyn till vad nu anförts torde den av riksnämnden föreslagna metoden för reglering av frågor rörande arbetsfördelningen mellan olika verk och myndigheter på den ekonomiska försvarsberedskapens område icke behöva ingiva några betänkligheter.

Till riksnämndens förslag beträffande beredskapsuppgifternas fördelning mellan olika centrala organ kan jag, med vissa modifikationer, ansluta mig. Beredskapsuppgifterna på jordbrukets och livsmedelsförsörjningens område böra sålunda under riksnämndens allmänna ledning ankomma på det ämbetsverk, som enligt beslut av 1947 års riksdag skall inrättas för att handhava den prisreglerande verksamheten på jordbrukets område. Frågan om den närmare gränsdragningen mellan riksnämndens och jordbruksnämndens arbetsuppgifter torde få upptagas till prövning i samband med inrättande av jordbruksnämnden. I avvaktan härpå torde beredskapsuppgifterna på dessa områden tills vidare på i stort sett samma sätt som hittills få handhavas av livsmedelskommissionen, som härvid bör samråda med riksnämnden. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att i den mån så erfordras utfärda föreskrifter rörande den närmare ansvars- och arbetsfördelningen mellan riksnämnden och kommissionen.

I enlighet med riksnämndens förslag böra beredskapsuppgifterna i fråga om produktionen och omsättningen av industrivaror från och med den 1 juli 1948 överflyttas på riksnämnden. Härvid förutsattes dock, att industrikommissionen — liksom vid behov givetvis även andra myndigheter — även i fortsättningen medverkar till beredskapsfrågornas lösning inom sitt verksamhetsområde.

Ansvar för beredskapsarbetet på bränsle- och kraftförsörjningens område bör likaledes åvila riksnämnden. På sådana områden av bränsleförsörjningen, som för närvarande handhavas av bränslekommissionen, fossila bränslen, brännved och eldningsolja, torde denna emellertid tills vidare få under riksnämndens överinseende handhava vissa beredskapsuppgifter, medan däremot riksnämnden får förutsättas helt övertaga planeringsarbetet inom vissa andra hithörande områden, exempelvis beträffande torv, inhemska flytande ersättningsbränslen, gengasdriften samt frågan om upplagring av importerade flytande bränslen. Likaså får centrala driftsledningen förutsättas komma att medverka i detaljarbetet i fråga om planläggningen av kraftförsörjningen.

För beredskapsarbetet på arbetsmarknadens område torde, såsom riksnämnden föreslagit, arbetsmarknadsstyrelsen böra svara. Med beredskapsuppgifterna sammanhängande spörsmål rörande arbetsmarknadsstyrelsens organisation komma att upptagas av chefen för socialdepartementet i sam-

band med framläggandet av förslag rörande anslag till arbetsmarknadsstyrelsen för budgetåret 1948/49.

Vad riksnämnden anfört rörande beredskapsarbetet på kommunikationsväsendets område finner jag mig kunna i huvudsak biträda. Rörande de statliga kommunikationsverkens medverkan i beredskapsarbetet torde mellan dessa och riksnämnden få träffas närmare överenskommelser, vilka böra underställas Kungl. Maj:t för godkännande. Härvid torde även de olika verkens möjligheter att medverka som lagerhållare få närmare prövas. Ansvar för försvarsförberedelserna i fråga om motorfordonstrafiken och sjöfarten bör från och med den 1 juli 1948 övertagas av riksnämnden. Jag förutsätter emellertid, att riksnämnden härvid på motortrafikens område kommer att biträdas i första hand dels av trafikkommissionen, så länge denna består, dels av biltrafiknämnden och länsstyrelserna. Motsvarande medverkan på sjöfartens område bör lämnas av, bland annat, kommerskollegium och fartygsuttagningsskommissionen.

Beredskapsuppgifterna på sjukvårdens område äro för närvarande splittade på tre olika myndigheter, nämligen försvarets sjukvårdsförvaltning, civilförsvarsstyrelsen och medicinalstyrelsen. För ärenden rörande personal- och lokalberedskapen på den civila sjukvårdens område finnes en särskild avdelning inom sistnämnda styrelse. Till denna är vidare knuten en sakkunnig nämnd, medicinalstyrelsens materielnämnd, som har att biträda styrelsen i frågor rörande försörjningen med läkemedel och sjukvårdsmateriel. Denna uppdelning av ansvaret för beredskapen på detta viktiga område mellan olika myndigheter medför onekligen vissa svårigheter, såväl då det gäller att få erforderlig överblick över de föreliggande behoven som beträffande den avvägning mellan dem, som måste äga rum vid planeringen av beredskapen. Dessa brister torde kunna avhjälpas därigenom att, i enlighet med vad riksnämnden förutsatt, den av medicinalstyrelsens materielnämnd föreslagna civila sjukvårdsberedskapsnämnden kommer till stånd. Förslag om inrättandet av en dylik nämnd kommer också att framläggas av chefen för inrikesdepartementet.

Sjukvårdsberedskapsnämnden bör vara det centrala organet för beredskapen på sjukvårdens område, i den mån detta är att hänföra till den ekonomiska försvarsberedskapen. Det bör sålunda ankomma på densamma att undersöka i vad mån de på detta område föreliggande behoven av läkemedel, sjukvårdsartiklar och andra förnödenheter för sjukvården vid avspärrning och i krig kunna tillgodoses med hänsyn till den beräknade tillgången på färdiga varor och möjlig inhemsk produktion samt att, i mån av behov och efter samråd med vederbörande sjukvårdsmyndigheter, sammanjämka behoven. Den av sjukvårdsberedskapsnämnden sålunda upprättade försörjningsplanen bör granskas av riksnämnden och av denna efter erforderligt samråd med berörda myndigheter underställas Kungl. Maj:t.

Anskaffningen av de lager av sjukvårdsförnödenheter, som i beredskaps-syfte böra uppläggas under fredstid, bör ombesörjas av försvarets sjuk-

vårdsförvaltning, civilförsvarsstyrelsen och sjukvårdsberedskapsnämnden. Var och en av dessa myndigheter bör svara för den beredskapslagring av färdiga varor, som avser att tillgodose behoven i krig inom resp. myndighets verksamhetsområde. Härutöver bör sjukvårdsberedskapsnämnden ombesörja den lagring av färdiga varor, som erfordras för att tillgodose behoven under en avspärrning. Lagringsplanerna böra godkännas av riksnämnden, som även själv i allmänhet torde böra svara för anskaffning och lagring av erforderliga råvaror.

Beredskapsuppgifterna inom andra verksamhets- och förvaltningsgrenar, som kunna hänföras till det ekonomiska området, torde få handläggas av de myndigheter, som syssla med motsvarande fredsproblem. Jag förutsätter emellertid, att riksnämnden följer försvarsförberedelserna även på dylika områden och i mån av behov, efter samråd med vederbörande myndigheter, vidtager de åtgärder, som må finnas påkallade i syfte att samordna beredskapsarbetet på olika delområden.

Vid den närmare utformningen av beredskapsåtgärderna på det ekonomiska området får vidare en nära samverkan förutsättas äga rum mellan å ena sidan riksnämnden och å andra sidan de militära myndigheterna och civilförsvarsstyrelsen. Vid den planering av hushållningen under avspärrning och krig, som det ankommer på nämnden att verkställa, måste nämligen en av utgångspunkterna vara de behov av förnödenheter, som anmälts av nyssnämnda myndigheter.

Till frågan om de organisatoriska anordningar, som erfordras för att åstadkomma ett effektivt samarbete mellan riksnämnden och andra i beredskapsarbetet deltagande centrala myndigheter återkommer jag längre fram.

Emellertid torde, såsom riksnämnden anfört, beredskapsarbetet få anknytas även till lokala myndigheter. I första hand komma härvid länsstyrelserna i fråga. Lämpligast torde dessas medverkan böra ordnas på så sätt, att länsstyrelsernas försvarsavdelningar få till uppgift att handhava jämväl ekonomiska försvarsberedskapsfrågor. Hithörande spörsmål torde emellertid böra ytterligare övervägas i samband med den utredning om länsstyrelsernas organisation, som chefen för inrikesdepartementet har för avsikt att igångsätta.

Handhavandet av de lokala beredskapsuppgifterna på arbetsmarknadens område torde få ankomma på länsarbetsnämnderna och arbetsförmedlingsanstalterna. Likaså torde krigsmaterielombuden få på sitt område lämna erforderlig medverkan. Vidare kunna tillsvidare kristidsstyrelserna och kristidsnämnderna tagas i anspråk för genomförandet av erforderliga beredskapsuppgifter på jordbrukets och livsmedelsförsörjningens område.

Grunderna för den arbetsfördelning mellan å ena sidan riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap och å andra sidan övriga i den ekonomiska försvarsberedskapen deltagande myndigheter, som enligt min mening bör äga rum, kunna alltså sammanfattningsvis angivas på följande sätt. Vid

sidan av riksnämnden böra vissa myndigheter, såsom exempelvis arbetsmarknadsstyrelsen, jordbruksnämnden (och innan denna kommer till stånd livsmedelskommissionen) samt kommunikationsverken under riksnämndens allmänna tillsyn svara för de ekonomiska försvarsförberedelserna på visst eller vissa delområden. Detsamma bör gälla om försvarets förvaltningsmyndigheter och civilförsvarsstyrelsen. Därutöver böra emellertid andra statliga myndigheter, i den mån så befinnes lämpligt, lämna biträde vid den ekonomiska försvarsberedskapens utformning inom deras områden, utan att fördenskull ansvaret för att beredskapen på dessa områden blir tillfredsställande ordnad skall åvila dem. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att beträffande de till den förstnämnda kategorien hänförliga myndigheterna besluta om de ändringar i resp. verks instruktioner, som kunna bliva påkallade för att säkra ett effektivt samarbete mellan dem och riksnämnden. Spörsmålet om skyldighet för andra myndigheter att biträda vid planeringen av den ekonomiska försvarsberedskapen har jag för avsikt att upptaga i samband med att jag framlägger förslag till ny lag om skyldighet för näringsidkare m. fl. att biträda vid rikets ekonomiska försvarsberedskap.

Vid sidan om sin uppgift att samordna och leda försvarsförberedelserna på det ekonomiska området bör riksnämnden äga att på de delområden, där lämpliga beredskapsorgan ej finnas, själv taga hand om beredskapsverksamheten. Vad riksnämnden anfört angående uppläggningsen av detta arbete ger icke anledning till någon erinran från min sida. Det torde emellertid få ankomma på Kungl. Maj:t att meddela de närmare anvisningar för nämndens fortsatta verksamhet, som kunna befinnas påkallade.

Riksnämndens organisation.

Riksnämndens framställning.

I den senare delen av sitt utlåtande har riksnämnden kommit in på frågorna om nämndens organisation och framlagt förslag till den utbyggnad därav, som enligt nämndens mening nu bör äga rum. Nämnden har härvid inledningsvis lämnat en kortfattad översikt över den nuvarande organisationen, varur må anföras följande.

Enligt för riksnämnden gällande instruktion (1946: 897) utgöres nämnden av en generaldirektör och chef, tillika ordförande i nämnden, samt fyra ledamöter, vilka samtliga förordnas av Kungl. Maj:t på viss tid, generaldirektören för högst sex år och ledamöterna för högst tre år i sänder. Generaldirektören är i främsta rummet inför Kungl. Maj:t ansvarig för fullgörandet av riksnämndens åligganden och bör tillse, att nämndens personal med nit och noggrannhet fullgör sina skyldigheter.

Av riksnämnden in pleno skola följande ärenden avgöras:

- a) ärenden, i vilka framställning eller utlåtande skall avgivas till Kungl. Maj:t eller chef för statsdepartement och som äro av större vikt;
- b) viktigare frågor angående nämndens organisation samt frågor om instruktion och arbetsordning för nämnden;
- c) framställningar om anslag till nämnden;
- d) fastställande av utgiftsstaten; samt
- e) övriga frågor, som generaldirektören anser böra handläggas i denna ordning.

Vid nämndens sammanträden äga cheferna för försvarsstaben, krigsmaterielverket och arbetsmarknadsstyrelsen samt ordföranden i statens livsmedelskommission att själva eller genom av dem utsedda företrädare närvara och yttra sig, dock utan rätt att delta i besluten men med rätt att få sin mening antecknad till protokollet, därest densamma avviker från nämndens beslut.

Med hänsyn till behovet av ett nära samarbete mellan riksnämnden och civilförsvarsstyrelsen i många frågor har nämnden inbjudit även chefen för civilförsvarsstyrelsen att själv eller genom en av honom utsedd företrädare närvara vid nämndens sammanträden. Nämnden föreslår, att en bestämmelse av denna innebörd intages i den nya instruktionen. Samtidigt framhåller nämnden, att närvaro av ifrågavarande verkschefer torde erfordras, endast då ärenden av större vikt eller ärenden, som mera direkt beröra vederbörandes verksamhetsområde, behandlas. Nämnden förutsätter vidare, att även representanter för andra centrala ämbetsverk efter kallelse böra kunna närvara vid handläggningen av ärenden, som beröra deras verksamhetsområde. Det allmänna beredskapsläget bör enligt nämndens mening bli föremål för regelbundna gemensamma överläggningar mellan överbefälhavaren och civilförsvarsstyrelsen samt riksnämnden. I detta sammanhang har nämnden även berört frågan om inrättandet av ett allmänt försvarsberedskapsråd. Nämnden har emellertid icke ansett sig böra framföra något förslag till organisatoriska anordningar i sådant syfte, när detta spörsmål enligt nämndens mening bör bedömas ur andra och vidare synpunkter än densamma i nu förevarande sammanhang haft att utgå ifrån.

Vid utformandet av sitt förslag till en utbyggnad av riksnämndens organisation har nämnden utgått ifrån att beredskapsverksamheten på det ekonomiska området bör växla till sin omfattning med hänsyn till växlingarna i det utrikespolitiska läget. I enlighet härmed bör nämndens organisation vara i viss mån rörlig. Nämndens arbete bör sålunda i stor utsträckning bedrivas med mer eller mindre tillfälligt anställd personal och med anlåtande av särskilda, för speciella uppdrag tillkallade utredningsmän. Givetvis bör emellertid en minimiorganisation av mera fast anställd personal finnas, dels för att handhava de administrativa och affärsmässiga uppgifter, som åvila nämnden, dels för att följa och samordna utredningsarbetet och för att omhänderväsa sådana planeringsarbeten, som böra utföras inom själva nämnden. Nämnden har utvecklat dessa synpunkter på följande sätt.

Utredningsmännen avses icke komma att helt ägna sig åt sitt uppdrag utan torde i regel kunna fullgöra detta vid sidan av sin övriga tjänst. Genom en sådan arbetsform vinnas åtskilliga fördelar. Sålunda ernås bl. a., att i planeringsarbetet kunna inkopplas personer, vilka tidigare sysslat med liknande problem och därför äga erfarenhet på området. Vidare hållas näringslivet och andra av landets ekonomiska försvarsberedskap berörda intressen i kontakt med planeringsarbetets fortgång. Det blir också möjligt att med detta förfaringssätt skapa större bredd på planeringsarbetet utan alltför stora kostnader. Det synes önskvärt, att möjligheten för nämnden att jämväl i fortsättningen använda denna arbetsform kommer till uttryck i instruktionen. Enklast synes detta kunna ske, genom att i denna intages en föreskrift om att nämnden äger utse personer med beprövad erfarenhet av verksamheten inom särskild näringsgren att antingen var för sig eller gemensamt fortlöpande biträda nämnden vid planering av försvarsförberedelserna. Det bör åligga den som mottagit dylikt uppdrag att av eget initiativ rikta nämndens uppmärksamhet på sådana förhållanden inom hans verksamhetsområde, som kunna vara av särskild betydelse för nämndens arbete. En bestämmelse av denna innebörd finnes i instruktionen för statsindustrikommissionen.

Även om riksnämndens planeringsarbete sålunda torde till stor del böra ombesörjas med anlåtande av tillfälligt anställda personer, är det uppenbart, att en viss minimiorganisation av mera fast anställd personal måste finnas. Denna erfordras främst för att handhava de administrativa och affärsmässiga uppgifter, som åvila nämnden, däri inräknat jämväl planeringsuppgifter av mera allmän räckvidd. Men även i fråga om den nämnden åvilande särskilda planeringsverksamheten är det nödvändigt att hos nämnden finnes ett mindre antal personer, som kunna följa och samordna det arbete som bedrivs av de av nämnden anlåtade utredningsmännen ävensom omhändehava planeringsarbetet på områden där förfarandet med särskilda utredningsmän ej lämpligen bör användas. Dessa personer böra jämte övriga högre befattningshavare inom riksnämndens minimiorganisation vidare utgöra den kärna, varpå nämnden har att bygga vid den utvidgning av organisationen, som kan bli nödvändig för det fall att det internationella läget föranleder till en intensifiering av beredskapsverksamheten. Detta medför att nämndens organisation under normala förhållanden i jämförelsevis stor utsträckning bör bestå av väl kvalificerade personer med överblick av näringslivets behov och resurser samt med fallenhet och läggning för det speciella arbete, som beredskapsverksamheten omfattar.

Vid den närmare utformningen av organisationsförslaget har riksnämnden utgått ifrån att i minimiorganisationen böra ingå sådana befattningshavare, som regelmässigt bruka uppföras i ämbetsverkens personalförteckning, nämligen ordinarie och extra ordinarie personal i lönegrad Ce 24 eller högre lönegrad, jämte övrig personal i mån av behov.

För att biträda i frågor, som röra nämndens förhållande till militära myndigheter, föreslår nämnden, att en regementsofficer utses till förbindelseman. Denne bör enligt förslaget upptagas å försvarsstabens stat.

Med hänsyn till de arbetsuppgifter, som åvila riksnämnden, föreslås denna organiserad på tre avdelningar, nämligen allmänna avdelningen,

planeringsavdelningen och affärsavdelningen. Beträffande allmänna avdelningens arbetsuppgifter och organisation anför riksnämnden.

Inom den *allmänna avdelningen* böra, såvida ej annat i särskilt fall bestämmes av nämnden, handläggas anslagsfrågor samt ärenden angående riksnämndens organisation och personal, frågor rörande organisationen i övrigt av den ekonomiska försvarsberedskapen ävensom frågor rörande tillsyn av olika myndigheters försvarsförberedelser på det ekonomiska området, författningsfrågor samt administrativa och juridiska frågor i allmänhet ävensom frågor rörande organisationsplaner för behövligen särskilda förvaltningsorgan i händelse av krig eller avspärrning. I avdelningen bör vidare ingå en särskild sektion för omhänderhavande av nämnden åvilande statistisk verksamhet, förande av register m. m. Den å sektionen befintliga biträdespersonalen bör kunna anlitas i mån av behov vid utredningar och dylikt å andra avdelningar. Till avdelningen bör vidare höra ett för hela nämnden gemensamt skrivkontor, registratorskontor och arkiv. Kassakontoret synes däremot böra vara förlagt till affärsavdelningen.

Enligt riksnämndens förslag bör avdelningen förestås av en kanslichef, förordnad förslagsvis på sex år och placerad i lönegrad Cp 14. Med avseende på lönegradsplaceringen erinrar nämnden om att i personalförteckningen för rikskommissionen för ekonomisk försvarsberedskap på sin tid fanns upptagen en kanslichefsbefattning i lönegrad B 2, vilken i avlöningshänseende motsvarar Cp 14. Förslaget innebär vidare att på avdelningen placeras två byrådirektörer, därav en i lönegrad Ca 31 och en i lönegrad Ce 31. Av dessa byrådirektörer avses den ene i första hand skola medverka vid på avdelningen ankommande planeringsarbete, medan den andre avses skola handlägga vissa på nämnden ankommande administrativa uppgifter ävensom ärenden, som sammanhånga med andra myndigheters beredskapsverksamhet. Utöver dessa föreslås en byrådirektör i lönegrad Ca 31 såsom chef för den till allmänna avdelningen hörande statistiska sektionen. Vidare föreslås för den allmänna avdelningen en byråsekreterare i lönegrad Ca 24 och en aktuarie i lönegrad Ce 24. Övrig mera fast anställd personal på avdelningen skall enligt förslaget utgöras av en amanuens i högst lönegrad Ce 23, en arkivarie, som samtidigt är registrator, i lönegrad Ca 15, en kansli-skrivare å statistiska sektionen likaledes i lönegrad Ca 15, ett kanslibitråde i lönegrad Ca 11, två expeditivvakter, därav en i lönegrad Ca 11 och en i lönegrad Ca 9, ett kontorsbiträde i lönegrad Ca 8 samt en extra ordinarie telefonist.

Beträffande planeringsavdelningens arbetsuppgifter anför riksnämnden.

På den *särskilda planeringsavdelningen* bör ankomma att i den mån detta icke ankommer på allmänna avdelningen, handhåva planeringsverksamheten på de delområden av det ekonomiska beredskapsområdet där planeringen ej lämpligen bör uppdragas åt annan myndighet. Avdelningen har sålunda i främsta rummet att svara för fullgörande av nämnden själv åvilande planeringsuppgifter beträffande landets försörjning med bränsle och industrivaror samt för tillgodoseende av landets trafikbehov i krig och under avspärrning ävensom beträffande krigsviktiga företags verksamhet i

krig. Vidare bör å avdelningen handläggas frågor rörande främjande av ur beredskapssynpunkt viktig forskningsverksamhet och dylikt.

Avdelningen bör enligt nämndens förslag ledas av en överingenjör, som förordnas på viss tid, förslagsvis 6 år, och placeras i lönegrad Cp 14. Mot-svarande tjänsteman hos rikskommissionen var placerad i B 1. Nämnden framhåller, att innehavaren av nu ifrågasatta befattning om möjligt bör vara en väl kvalificerad ingenjör med erfarenhet från industriell verksamhet samt med fallenhet och läggning för planeringsarbete. Därjämte torde enligt förslaget å avdelningen böra finnas en byrådirektör i lönegrad Ca 31 och en befattningshavare i lönegrad Ce 27 för handläggning av frågor rörande landets försörjning i händelse av avspärrning ävensom en byrådirektör i lönegrad Ce 31, en förste byråsekreterare i lönegrad Ce 29 och en befattningshavare i lönegrad Ce 24 för handläggning av frågor sammanhängande med upprättande av krigshushållningsplaner. Avdelningschefen bör enligt nämndens mening särskilt till en början främst ägna sig åt med krigshushållningsplaneringen sammanhängande frågor.

I fråga om affärsavdelningens uppgifter anför riksnämnden.

På *affärsavdelningen* bör i första hand ankomma att fullgöra de arbetsuppgifter som för närvarande åvila statens reservförrådsnämnd, vilken enligt uttalande i 1946 års proposition angående inrättande av riksnämnden skall upphöra med sin verksamhet i samband med att den slutliga organisationen för nämnden fastställs. Inom avdelningen skola sålunda handläggas frågor rörande köp, lagring och försäljning av varor, anskaffande av lagringsutrymmen samt andra med riksnämndens affärsverksamhet sammanhängande spörsmål.

Beträffande affärsavdelningens chefsfråga anför nämnden.

Chefen för avdelningen torde böra erhålla benämningen direktör och lämpligen förordnas på viss tid, förslagsvis sex år. Med hänsyn till den konkurrens från näringslivet, som torde göra sig gällande vid förvärvet av en lämplig person på denna mycket viktiga post, torde direktören ej böra placeras i lägre lönegrad än Cp 17. Detta motsvarar en årlig lön av cirka 23 600 kronor. Reservförrådsnämndens direktör åtnjuter för närvarande ett årligt arvode av 25 800 kronor. Då det synes i hög grad angeläget att kunna förvärva denne till den nya posten som riksnämndens affärschef och detta näppeligen kan ske utan att avlöningen åtminstone blir oförändrad, får riksnämnden föreslå, att därest reservförrådsnämndens nuvarande direktör förordnas till innehavare av befattningen i fråga, medgivande lämnas att utbetala ett årligt tilläggsarvode av 2 500 kronor.

På avdelningen bör vidare enligt nämndens förslag finnas en direktörs-assistent i löneställningen Ce 31 samt en förrådschef i löneställningen Ce 33. På den förre bör ankomma närmast att biträda direktören vid inköp och försäljningar. Under direktörens bortovaro bör direktörsassistenten inträda i hans ställe. Förrådschefen bör åligga att svara för vård av lager, anskaffande av lagringsutrymmen, tillsyn av i riksnämndens ägo befintliga byggnader och anläggningar m. m. dylikt. Särskilt de stora oljecisternerna, som

under kriget byggts och som för närvarande förvaltas av reservförrådsnämnden, kräva, framhåller riksnämnden, stor sakkunskap och omsorg. Vidare bör å avdelningen enligt förslaget finnas en kamrer i löneställningen Ce 27 för att handha ledningen av nämndens bokföring och kassarörelse ävensom en förrådsingenjör, likaledes i löneställningen Ce 27, vilken skall ha att biträda förrådschefen i dennes arbete. Kamreraren avses i frågor, som ej beröra nämndens affärsverksamhet, vara underställd kanslichefen och i övrigt chefen för affärsavdelningen. Därjämte föreslår riksnämnden, att å avdelningen skola finnas två befattningshavare i löneställningen Ce 24, varav en avses skola syssla med lagringsfrågor och en med inköps- och försäljningsfrågor. Ytterligare personal, som nämnden anser erforderlig å avdelningen, utgöres av en assistent åt kamreraren i löneställningen Ce 21, en kassör i löneställningen Ce 15, två språkkunniga stenografer, därav en i Ce 15 och en i Ce 11, en maskinbokförare i löneställningen Ce 11, ett kansli-biträde i Ce 11 och två kontorsbiträden i högst Ce 8.

Med hänsyn till angelägenheten av att personalen på affärsavdelningen skall kunna smidigt anpassas efter växlande behov, räknar riksnämnden med att tidvis ett relativt stort antal extra befattningshavare erfordras på denna avdelning.

Å riksnämndens personalstat finnas för närvarande upptagna, förutom generaldirektören och chefen för nämnden, en byråchef i löneställningen Cr 10 med förordnande tillsvidare och ett kontorsbiträde i lönegraden Ca 8. Båda dessa befattningshavare torde enligt nämnden kunna beredas plats inom den ovan föreslagna personalramen.

Därjämte finnas å övergångsstat upptagna en kanslichef i löneställningen Co 14 och en förste byråsekreterare i lönegrad Ca 29 samt en aktuarie i lönegrad Ca 24. Av dessa har kanslichefen alltsedan 1940 varit sysselsatt med utarbetande av redogörelser för krisförvaltningen enligt uppdrag av Kungl. Maj:t. Nämnden meddelar, att denne har förklarat sig, sedan detta uppdrag slutförts, ej vilja återgå till sin tjänst hos riksnämnden. De båda övriga befattningshavarna äro för närvarande placerade hos statens livsmedelskommission. Nämnden utgår ifrån att några särskilda belopp till avlöningar för ifrågavarande befattningshavare ej behöva beräknas.

Nämnden har vidare påpekat, att riksnämnden och reservförrådsnämnden i fråga om sina medelsförvaltningar för närvarande icke intaga ställningen såsom huvudförvaltningar och sålunda icke hava dragningsrätt på statsverkets checkräkning eller egna konton i rikshuvudboken. Den omfattning, som riksnämndens verksamhet kommer att få, därest reservförrådsnämnden inordnas i riksnämnden, motiverar enligt riksnämndens mening, att nämnden beredes ställning såsom huvudförvaltning. Härigenom skulle enligt nämndens mening onödig omgång undvikas, varjämte skulle vinnas att riksnämndens tillgångar och skulder komme att redovisas å särskilt konto i rikshuvudboken.

Kostnads- och anslagsberäkningar.

En organisation av den omfattning, som framgår av riksnämndens här ovan refererade förslag, utgör enligt nämndens mening den minimiorganisation, som erfordras för att densamma skall kunna på ett tillfredsställande sätt fullgöra sina uppgifter. Personalförteckningen för denna minimiorganisation skulle sålunda upptaga följande befattningar.

Tjänstemän å ordinarie stat.

Befattning	Lönegrad
1 generaldirektör	Cp 22
1 direktör	Cp 17
1 kanslichef	Cp 14
1 överingenjör	Cp 14
3 byrådirektörer	Ca 31
1 byråsekreterare	Ca 24
1 arkivarie och registrator	Ca 15
1 kansliskrivare	Ca 15
1 förste expeditionsvakt	Ca 11
1 kanslibitråde	Ca 11
1 expeditionsvakt	Ca 9
1 kontorsbiträde	Ca 8

Tjänstemän å övergångsstat.

1 kanslichef	Co 14
1 förste byråsekreterare	Ca 29
1 aktuarie	Ca 24

Extra ordinarie tjänstemän i högre lönegrad än Ce 24.

1 förrådschef	Ce 33
1 direktörsassistent	Ce 31
2 byrådirektörer	Ce 31
1 förste byråsekreterare	Ce 29
1 förste byråsekreterare	Ce 27
1 kamrerare	Ce 27
1 förrådsingenjör	Ce 27

Medelsbehovet till avlöningar och arvoden beräknas av riksnämnden på följande sätt.

Till löner åt de på ordinarie stat upptagna tjänstemännen, inklusive tillägg enligt samma grunder som de för innevarande år gällande, erfordras ett belopp av 196 200 kronor.

Till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t erfordras 14 500 kronor enligt följande beräkning:

arvoden till 4 nämndledamöter å 3 000 kronor	12 000:—
personligt tillägg till chefen för affärsavdelningen	2 500:—
	<hr/>
	Summa kronor 14 500:—

Till avlöningar åt de i personalstaten upptagna extra ordinarie tjänstemännen i högre lönegrad än Ce 24 erfordras enligt riksnämndens beräkning ett belopp av 120 800 kronor och till avlöningar åt annan extra ordinarie personal 115 100 kronor eller tillhopa för extra ordinarie personal 235 900 kronor.

Vidare har nämnden till sakkunniga beräknat ett belopp av förslagsvis 22 000 kronor, därav för affärsavdelningen 10 000 kronor.

Avlöningsstaten för den av riksnämnden föreslagna minimiorganisationen skulle sålunda sluta på $(196\,200 + 14\,500 + 235\,900 + 22\,000) = 486\,600$ kronor.

Riksnämnden har i anslutning till dessa beräkningar erinrat om att ekonomiska försvarsberedskapsutredningen i sitt i februari 1946 avlämnade betänkande räknade med en avlöningsstat för riksnämnden av 584 000 kronor, vilket belopp med nuvarande lönenivå av nämnden beräknas motsvara i runt tal 690 000 kronor.

De nu anförda kostnadsberäkningarna hänföra sig till den minimiorganisation, som enligt nämndens förslag bör utgöra kärnan i det centrala beredskapsorganet. För budgetåret 1948/49 beräknar nämnden, att härutöver ett visst behov av mera tillfälligt anställd personal kommer att föreligga. Vid sina beräkningar av kostnaderna härför har nämnden utgått ifrån att de erfarenheter och det utredningsmaterial, som finnas samlade hos krisförvaltningen, snarast böra bringas till användning i det fortsatta planeringsarbetet på det ekonomiska försvarsberedskapsområdet. För att så skall kunna ske erfordras att nämndens arbete erhåller en viss icke alltför ringa bredd. Vad särskilt angår affärsavdelningens verksamhet har nämnden utgått ifrån att reservförrådsnämndens gummiringsavdelning skall kunna avvecklas före den 1 juli 1948 men att verksamheten i övrigt skall bliva av jämförelsevis betydande omfattning. Utgående från dessa förutsättningar har riksnämnden för budgetåret 1948/49 till avlöningar för icke fast anställd personal, utöver det nyss angivna beloppet av 22 000 kronor till sakkunniga i en minimiorganisation, beräknat ett belopp av 170 000 kronor. Till icke fast anställd personal samt sakkunniga beräknar nämnden sålunda ett belopp av sammanlagt 192 000 kronor, därav 52 000 kronor till extra personal på affärsavdelningen, 10 000 kronor till sakkunniga på affärsavdelningen samt 130 000 kronor till extra och tillfälligt anställd personal och sakkunniga å nämndens övriga avdelningar. Sammanlagt skulle sålunda för budgetåret 1948/49 för avlöningar och arvoden erfordras ett belopp av $(196\,200 + 14\,500 + 235\,900 + 192\,000 =)$ 638 600 kronor. Till jämförelse härmed kan nämnas, att reservförrådsnämndens och

riksnämndens avlöningsanslag för innevarande budgetår uppgå till sammanlagt 438 500 kronor.

Till *omkostnader* beräknar riksnämnden ett belopp av 150 000 kronor, därav till reseersättningar 50 000 kronor, till tekniska undersökningar 10 000 kronor, till sjukvård 2 000 kronor och till expenser 88 000 kronor.

Till *omkostnader för statlig lagerhållning* under budgetåret 1948/49 har riksnämnden, i anslutning till av vissa av statens reservförrådsnämnd verkställda beräkningar, ansett ett belopp av 1 000 000 kronor vara erforderligt.

Vad angår *finansieringen av inköps- och försäljningsverksamheten* har riksnämnden erinrat om, att denna för reservförrådsnämndens vidkommande jämlikt beslut av 1946 års riksdag sker genom en rörlig kredit, som upplagts i riksgäldskontoret, samt att reservförrådsnämnden genom beslut av Kungl. Maj:t den 29 juni 1946 erhållit bemyndigande att för sin inköpsverksamhet disponera denna kredit intill ett belopp av 100 000 000 kronor. Till det konto, som öppnats för reservförrådsnämnden i riksgäldskontoret, skola inbetalas inflytande försäljningsmedel. Nämnden äger att för sin inköpsverksamhet, utöver nyssnämnda kredit, disponera det tillgodohavande, som härigenom kan uppstå. Detta tillgodohavande, som den 16 juli 1947 uppgick till 35 000 000 kronor, jämte inflytande försäljningsmedel samt nämnda kredit å 100 000 000 kronor vore enligt riksnämndens mening tillräckligt för de inköp, som kunna bliva aktuella intill utgången av budgetåret 1948/49, ävensom för täckande av omkostnaderna för tull och skatter samt för varornas uppläggande på lager. Någon utökning av krediten anser riksnämnden vid sådant förhållande tills vidare icke erforderlig.

Yttrandena.

Angående riksnämndens förslag till organisation föreligga ett relativt stort antal yttranden. På frågor om den av nämnden föreslagna personalorganisationens omfattning har emellertid endast ett fåtal av de hörda myndigheterna funnit skäl att närmare ingå. Av dessa hava *överbefälhavaren, försvarets sjukvårdsförvaltning* samt *länsstyrelsen i Malmöhus län* icke funnit anledning till erinran. *Krigsmaterialverket* hyser vissa betänkligheter mot att organisationen redan nu utbygges i sådan omfattning, som nämnden föreslagit, men framhåller svårigheterna att rätt bedöma frågan.

Kommerskollegium ifrågasätter, huruvida en så snabb utökning av riksnämndens organisation är tillrådlig, och förordar att nämnden erhåller en mera elastisk organisation i avvaktan på ytterligare erfarenheter av dess verksamhet. *Statskontoret* ställer sig avvisande mot att nu upptaga det föreliggande organisationsförslaget till prövning och avgörande. Därest

emellertid det nuvarande provisoriet redan nu anses böra ersättas av en fastare organisation, finner sig statskontoret likväl icke kunna tillstyrka det av nämnden såsom minimiorganisation angivna förslaget. Redan kostnaderna förefalla i dagens läge avskräckande höga.

Beträffande ledningen av nämnden ifrågasätter *överbefälhavaren* och *1946 års militära förvaltningsutredning*, att cheferna för försvarsstaben, krigsmaterielverket, civilförsvarsstyrelsen och arbetsmarknadsstyrelsen samt ordföranden i livsmedelskommissionen, såsom handhavande med nämndens verksamhet nära sammanhörande arbetsuppgifter, borde i egenkap av adjungerade ledamöter knytas till nämnden, var och en för sitt arbetsområde. *Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen* ifrågasätter, att styrelsens chef eller representant för denne borde kallas till nämndens sammanträden i ärenden berörande styrelsens ämbetsområde. Denne skulle därvid äga rätt att yttra sig och få sin mening antecknad till protokollet, därest denna avveke från nämndens beslut.

Vikten av regelbundna överläggningar rörande det allmänna försvarsberedskapsläget understrykes av *överbefälhavaren*, *1946 års militära förvaltningsutredning* och *1945 års försvarskommitté*. Det framhålles, att föreskrifter om sådana överläggningar borde intagas i vederbörandes instruktioner. Förvaltningsutredningen och försvarskommittén beröra även frågan om eventuellt inrättande av ett allmänt försvarsberedskapsråd. Under det att förvaltningsutredningen i likhet med nämnden anser, att spørsmålet bör bedömas ur vidare synpunkter, uttalar försvarskommittén som sin uppfattning att ett dylikt beredskapsråd icke torde vara behövt utan borde formerna för det erforderliga samarbetet fastmera med fördel kunna ordnas under hand.

Vad det närmare utformandet av den föreslagna minimiorganisationen beträffar vill *civilförsvarsstyrelsen* — under poängterande av den nedslående erfarenheten av de följder, som frånvaron av tillräckligt antal och tillräckligt väl avlönade befattningar medför — för sin del bestämt tillstyrka, att för ernående av tillräcklig effektivitet den föreslagna regleringen av ordinarie och extra ordinarie befattningar, i varje fall i stort sett, fastställdes. *Lönenämnden* är av annan mening. Den anser det med hänsyn till svårigheterna att bedöma det riktiga löneläget vara mindre lämpligt att redan från och med nästa budgetår inrätta ett så stort antal ordinarie befattningar, som riksnämnden föreslagit. På grund härav och då arvodes-tjänster ansetts böra normalt utbytas mot lönegradsplacerade befattningar, torde personalen i större utsträckning än som föreslagits böra erhålla extra ordinarie respektive extra anställning. Lönenämndens uppfattning delas härutinnan av *statskontoret*, som ifrågasätter om icke försiktigheten bjuder att vid övergången till en fastare organisation tills vidare uppföra de nyinrättade befattningarna på extra ordinarie stat. Statskontoret anser vidare, att omprövning av personaluppsättningen bör ske i syfte att nedbringa

avlöningskostnaderna. Anledning föreläge t. ex. icke att inrätta byrådirektörer i den omfattning, som föreslagits. Till en början kunde enligt statskontorets förmenande förste byråsekreterare i lönegrad 29 komma i fråga.

Förslaget att en regementsofficer på försvarsstabens stat bör utses att som förbindelseman biträda i frågor rörande nämndens förhållande till de militära myndigheterna tillstyrkes av *överbefälhavaren* och *1946 års militära förvaltningsutredning*, som förorda, att vederbörande officers arbetsuppgifter bliva reglerade i nämndens instruktion. Ej heller *civilförvaltningen* och *1945 års försvarskommitté* finna principiellt skäl till erinran. Saken torde dock enligt civilförvaltningens mening bliva beroende av statsmakternas beslut i försvarsfrågan. Försvarskommittén föreslår, att en redan på försvarsstabens stat uppförd regementsofficer tills vidare bör komma i fråga för denna uppgift.

Enligt utlåtandet bör nämndens arbetsuppgifter fördelas på tre avdelningar, nämligen allmänna avdelningen, planeringsavdelningen samt affärsavdelningen. *Statskontoret* anför i detta sammanhang, att nämnden uppenbarligen haft förhållandena vid krisorganen till närmaste förebild och icke den för jämbördiga ämbetsverk och myndigheter vedertagna ordningen. Det vore enligt statskontorets uppfattning naturligare att för ett verk av ifrågasvarande storleksordning välja den vanliga byråindelningen.

Vad först den föreslagna allmänna avdelningen angår bör densamma enligt statskontoret utbytas mot en kanslibyrå, under ledning av en administrativ byråchef i lönegrad Ca 33 (i stället för den föreslagna kanslichefen). Som chef för den statistiska sektionen borde vidare en förste aktuarie i lönegrad 29 vara tillfyllest. Beträffande den i lönegrad Ce 23 föreslagna amanuensen hänvisa *civilförvaltningen* och *lönenämnden* i fråga om löneplacering till kungörelsen 1947: 436 angående reglerad befordringgång för viss icke ordinarie personal i statens tjänst. Kungörelsen torde enligt lönenämnden jämväl få avseende å vissa befattningar, som föreslagits placera i lönegrad Ce 24 ävensom å den i utlåtandet omnämnda telefonisten. Lönenämnden framhåller vidare, att för den föreslagna befattningen som arkivarie och registrator bör användas tjänstebenenämningen registrator samt för den i 11 lönegraden placerade expeditionsvakten benämningen förste expeditionsvakt.

I fråga om organisationen av nämndens planeringsavdelning uttala sig *trafikkommissionen*, *järnvägsstyrelsen* och *statskontoret*. Trafikkommissionen anmäler en från nämnden avvikande mening rörande arbetsfördelningens organisation å avdelningen. Kommissionen hävdar, att planeringsarbetet för varje fackområde i princip bör anförtros ett enda organ inom nämnden samt förordar för den skull, att transport- och bränslefrågorna utbrytas från avdelningen och förläggas till fristående avdelningar eller byråer inom nämnden, eller i varje fall till en gemensam fristående byrå. Kommissionen anser vidare, att vad i utlåtandet angivits angående avdel-

ningschefens kvalifikationer icke är väsentligt för planeringsarbetet i vad detsamma avsåge transportberedskapen. Härför kräves speciell sakkunskap såväl beträffande landsvägs- som järnvägs- och sjötrafik — en synpunkt som delas av järnvägsstyrelsen. *Statskontoret*, som vill utbyta avdelningen mot en planeringsbyrå, anser, att chefen, en teknisk byråchef (överingenjör), bör placeras i lönegrad Cp 12 i stället för Cp 14.

Vidkommande slutligen nämndens affärsavdelning har till en början den för chefen för avdelningen, direktören, föreslagna löneställningen — förutom av *lönenämnden*, som härutinnan icke haft någon erinran att göra — tagits i betraktande av *försvarets civilförvaltning* och *statskontoret*. Civilförvaltningen, som icke framfört någon anmärkning angående den föreslagna lönegraden Cp 17, ifrågasätter en begränsning av det föreslagna årliga tilläggsarvodet till 2 200 kronor. Härigenom skulle reservförrådsnämndens nuvarande chef, vilken utlåtandet haft i åtanke som chef för affärsavdelningen, erhålla ungefär oförändrade löneförmåner. Statskontoret däremot skärskådar den blivande affärschefens lönefråga ur helt annan synvinkel. Den omständigheten att man inom krisorganen nödgats tillämpa helt andra löneprinciper än statens sedvanliga för att för arbetsuppgifter av tillfällig eller i varje fall tidsbegränsad karaktär kunna förvärva lämpliga arbetskrafter i konkurrens med det enskilda näringslivet, finge enligt statskontorets mening icke tagas till intäkt för att fastläsa detta högre löneläge vid övergång till en fastare organisation med den säkrare anställning, som en dylik möjliggör. Statskontoret avstyrker därför förslaget i vad detsamma avser affärschefen. För övrigt anser statskontoret i likhet med vad tidigare anförts om de två andra avdelningarna att i avdelningens ställe en byrå, förrådsbyrå, borde komma i fråga, under ledning av en byråchef i lönegrad Cp 12.

Beträffande övriga befattningshavare vid affärsavdelningen föreslår *statskontoret*, att förrådschefen ersättes med en befattningshavare i högst byrådirektörs löneställning. *Civilförvaltningen* förordar, att den i lönegrad Ce 27 föreslagna kamreraren upptages såsom ordinarie. Rörande kamrerarens assistent ävensom två befattningar för kontorsbiträden hänvisar civilförvaltningen till den i det föregående berörda kungörelsen 1947: 436 om reglerad befordringsgång. *Lönenämnden* förutsätter, att den för närvarande pågående utredningen beträffande löneställningen för den högre biträdespersonalen inom statsförvaltningen jämväl kommer att omfatta personal hos riksnämnden, som föreslagits i 15 och 11 lönegraderna.

Slutligen uttalar *reservförrådsnämnden*, som upprättat riksnämndens förslag angående personalbehovet vid affärsavdelningen, den förhoppningen att vid tillsättande av tjänster hänsyn tages till reservförrådsnämndens personal.

På frågan om finansieringen av riksnämndens inköps- och lagringverksamhet har *riksräkenskapsverket* närmare ingått.

Efter att ha erinrat om att reservförrådsnämndens kapital är i sin helhet avskrivet anför verket.

De inköpta varorna ha ursprungligen finansierats med dels den i remissakten omnämnda krediten hos riksgäldskontoret och dels investeringsanslag, bokförda över fonden för förslag till statsverket. Genom omsättning av varor och genom försäljning av varor som icke återanskaffats ha under tiden sedan reservförrådsnämndens bildande uppkommit betydande vinster, vilka i sin helhet använts för återbetalning av hos riksgäldskontoret lyftade medel. Till följd härav äro de för verksamheten använda investeringsanslagen numera i sin helhet återbetalade. Krediten i riksgäldskontoret, vilken uppgår till 100 miljoner kronor, är helt outnyttjad. Därjämte ha uppkommit likvida medel till ett belopp av 43 miljoner kronor, vilka inestå hos riksgäldskontoret och på bankräkningar. Sannolikt inrymma även de bokförda fordringarna vissa reserver som kunna öka likviditeten. Samtliga dessa medel komma icke till synes i riksbokslutet.

Enligt riksräkenskapsverkets uppfattning kan det icke vara riktigt, att tillgångar av denna storleksordning och en verksamhet av denna omfattning redovisas vid sidan av riksbokföringen och helt utanför budgeten. Rätteligen borde det betydande kapital, över vilket reservförrådsnämnden förfogar, upptagas såsom en tillgång i rikshuvudboken. Om så skedde, borde även vinster av försäljningar, i den mån medlen icke skola användas för nya inköp, redovisas till budgeten. Detta förutsätter emellertid, att de ifrågavarande tillgångarna upptagas till redovisning på någon kapitalfond. Eftersom någon för redovisningen av dessa tillgångar lämpad kapitalfond icke nu finnes upptagen i rikshuvudboken, förordar riksräkenskapsverket för sin del, att samtliga dessa tillgångar upptagas till redovisning under en för ändamålet avsedd ny kapitalfond, vilken bör bildas per den 30 juni 1948 och förslagsvis benämnas statens reservförrådsfond.

På denna kapitalfond böra enligt riksräkenskapsverkets mening till redovisning upptagas reservförrådsnämndens likvida medel och utestående fordringar samt varulagrets värde. Beträffande grunderna för värdering och bokföring av dessa tillgångar anför riksräkenskapsverket.

Den värderingsprincip, som hittills begagnats och som lett till det s. k. medelinköpsvärdet, är icke rationell. I avvaktan på nya principer för värdering av sådana varulager vill riksräkenskapsverket förorda, att varulagret tills vidare upptages till sitt förkrigsvärde eller till nuvärde, om detta är lägre än förkrigsvärdet. På tillgångssidan böra i så fall varorna upptagas till sitt inköpsvärde och på skuldsidan bör skillnaden mellan detta värde och förkrigsvärdet upptagas under ett värderingskonto. Eventuellt kan dock ifrågasättas, att man för en fond av denna karaktär avstår från värderingskontot och endast uppför det bokförda nettovärdet på tillgångssidan. Fondens kapitalbehållning skulle med utgångspunkt från dessa förutsättningar kunna upptagas till cirka 100 à 120 miljoner kronor. Därest fonden i fråga uppföres som tillgång i rikshuvudboken, kommer det belopp, varmed statsskulden överstiger statens bokförda tillgångar, att minska i motsvarande mån. Denna konsekvens av den föreslagna anordningen är enligt riksräkenskapsverkets uppfattning önskvärd. Riksräkenskapsverket vill vidare — med hänsyn till bland annat att de vinster av reservförrådsnämndens verksamhet, som uppkommit under kriget och som

kunna anses uttryckta i den här angivna behållningen, rätteligen hade bort komma till synes i budgeten — ifrågasätta, om man inte i samband härmed borde minska förlusten i budgetutjämningsfonden med samma belopp. En sådan bokföringstransaktion, som icke berör innevarande års riksstat, bör i nästa bokslut komma till synes på kontot för budgetutjämningsfonden såsom en över denna fond redovisad särskild korrigeringspost, skild från budgetutfallet i övrigt.

I fråga om riksnämndens uttalande, att något anslag för reservförråden icke erfordrades utan att kapitalbehovet kunde tillgodoses med den kredit av 100 000 000 kronor, som genom Kungl. Maj:ts beslut den 29 juni 1946 öppnats för reservförrådsnämnden i riksgäldskontoret, samt med utnyttjande av nämndens likvida medel, anför riksräkenskapsverket.

Riksräkenskapsverket vill härtill erinra, att den kredit för statlig lagerhållning som öppnats i riksgäldskontoret ursprungligen avsågs skola användas för omvandling av en del av valutareserven och guldkassan i varor. I nuvarande läge kan en sådan omvandling av valutareserven och den återstående guldkassan i varor icke anses aktuell. Det kan under sådana förhållanden enligt riksräkenskapsverkets uppfattning icke vara riktigt, att riksnämnden skall kunna själv disponera över en kredit i riksgäldskontoret. Därest medel komma att erfordras för ökning av de statliga reservförråden, böra därför sådana medel anvisas över kapitalbudgeten genom för ändamålet uppförda investeringsanslag. Den kredit i riksgäldskontoret, som beviljats för detta ändamål, bör stå till förfogande endast i det fall att varuanskaffning blir så brådskande, att ny medelsanvisning över riksstaten icke kan avvaktas. Krediten får i så fall karaktären av en beredskapsfullmakt, som endast bör kunna användas under vissa bestämda förutsättningar. Riksräkenskapsverket vill därför förorda, att krediten får tagas i anspråk allenast efter beslut av Kungl. Maj:t.

Departementschefen.

Enligt den instruktion, som för närvarande gäller för riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap, består denna av en generaldirektör och fyra ledamöter, samtliga förordnade av Kungl. Maj:t för viss tid. Något skäl att nu företaga någon förändring härutinnan synes mig icke föreligga. Däremot torde chefen för civilförsvarsstyrelsen böra beredas tillfälle att närvara vid nämndens sammanträden och där yttra sig, dock utan rätt att delta i besluten men med rätt att få sin mening antecknad till protokollet, därest densamma avviker från nämndens beslut. Denna rätt tillkommer för närvarande cheferna för försvarsstaben, krigsmaterielverket och arbetsmarknadsstyrelsen samt ordföranden i statens livsmedelskommission. Ifrågavarande verkchefer torde emellertid behöva delta i nämndens sammanträden endast då ärende av större vikt eller mera allmän betydelse behandlas eller när ärendet direkt berör det verksamhetsområde, som vederbörande företräder. Jag förutsätter att även cheferna för andra

centrala ämbetsverk eller representanter för dem kallas att närvara vid handläggningen av ärenden, som beröra deras verksamhetsområden.

I syfte att säkra den erforderliga kontakten mellan riksnämnden och de militära myndigheterna har nämnden föreslagit, att en regementsofficer skulle utses till förbindelseman. Enligt vad jag inhämtat torde detta uppdrag emellertid icke få karaktär av heltidssyssla. Med hänsyn härtill synes denna fråga kunna lösas utan att en särskild befattning inrättas för ändamålet.

Beträffande riksnämndens organisation i övrigt delar jag nämndens uppfattning, att densamma bör vara i viss mån rörlig. Den mera fast anställda personalen bör sålunda begränsas till vad som erfordras för att erhålla en effektivt arbetande kärna. I övrigt får nämndens arbete i förhållandevis stor utsträckning bedrivas med mer eller mindre tillfälligt anställd personal och speciellt med anlitage av för särskilda ändamål tillkallade sakkunniga. Genom att så sker kan nämndens organisation lättast anpassas efter de vid varje särskilt tillfälle föreliggande arbetsuppgifterna. Å andra sidan medför emellertid en dylik utformning av organisationen, att stora krav komma att ställas på nämndens mera fast anställda personal. På denna komma nämligen att läggas icke endast löpande administrativa och affärsmässiga uppgifter, utan densamma måste även vara i stånd att följa och samordna det arbete, som bedrives av de av nämnden anlidade särskilda utredningsmännen. Vissa av nämndens mest krävande arbetsuppgifter få vidare förutsättas bliva av sådan karaktär, att desamma icke lämpligen böra anförtros åt utomstående personer. Dessa förhållanden synas mig böra leda till den slutsatsen, att samtidigt som den hos riksnämnden mera fast anställda personalen totalt sett bör bliva relativt begränsad till antalet, densamma måste innefatta ett icke alltför litet antal högt kvalificerade personer.

De krav på rörlighet och effektivitet i riksnämndens organisation, som jag nu i korthet antytt, synas mig kunna lättast tillgodoses om nämnden i enlighet med vad densamma i sitt utlåtande föreslagit organiseras på vissa avdelningar i stället för på olika byråer. Jag kan sålunda icke dela de synpunkter på detta spörsmål, som — utifrån olika utgångspunkter och med olika syften — anförts av bl. a. statskontoret och trafikkommissionen, utan biträder nämndens förslag, att densamma organiseras på tre avdelningar, en allmän avdelning, närmast underställd en kanslichef, en särskild planeringsavdelning under en överingenjör samt en affärsavdelning med en direktör såsom chef. Av dessa befattningshavare torde i enlighet med riksnämndens förslag direktören böra placeras i lönegrad Cp 17 och överingenjören i Cp 14. Däremot synes mig den av riksnämnden föreslagna lönegradsplaceringen för kanslichefen vara väl hög. Å andra sidan kan jag med hänsyn till karaktären och omfattningen av de arbetsuppgifter, som komma att åvila kanslichefen, icke dela statskontorets uppfattning, att

han hör placeras i lönegrad Ca 33. Redan det förhållandet, att den ekonomiska försvarsberedskapen spänner över ett utomordentligt vidsträckt område, kommer att ställa mycket stora krav på kanslichefen, som närmast under generaldirektören får förutsättas bli den sammanhållande och samordnande kraften i riksnämndens arbete. Då härtill kommer, att de arbetsuppgifter, som den ekonomiska försvarsberedskapen innefattar, till stor del äro av mycket svårlöst beskaffenhet, förordar jag, att kanslichefen placeras i lönegrad Cp 12. Det synes mig vidare föreligga skäl för att reservförrådsnämndens direktör beredes tillfälle att utan minskning av den till honom nu utgående lönen övergå i riksnämndens tjänst såsom direktör och chef för dess affärsavdelning. Jag anser mig alltså böra förorda, att ett personligt lönetillägg av 2 500 kronor får utgå till nämndens direktör.

Beträffande personalbehovet på de olika avdelningarna har nämnden för allmänna avdelningen räknat med bl. a. tre byrådirektörer, därav två i lönegrad Ca 31 och en i lönegrad Ce 31. Av dessa avses en skola medverka vid på avdelningen ankommande planeringsarbete och en annan att handlägga på nämnden ankommande administrativa uppgifter ävensom ärenden sammanhängande med andra myndigheters beredskapsverksamhet. Då det får förutsättas, att även kanslichefen kommer att i betydande utsträckning ägna sig åt de nämnda arbetsuppgifterna, synes det mig vara tillfyllest att för dem räkna med endast en byrådirektörstjänst, som bör placeras i lönegrad Ca 31. Riksnämnden har vidare räknat med en byrådirektör i denna lönegrad såsom chef för nämndens statistiska sektion. På grund av den stora betydelse, som tillgången till en omfattande och omsorgsfullt analyserad statistik har för nämndens planläggningsarbete, måste mycket stora krav ställas på innehavaren av denna tjänst, såväl i fråga om mångsidig förtrogenhet med det statistiska materialet som beträffande förmåga av djupgående analys. Det bör vidare åligga honom att hålla nära kontakt med de myndigheter, inom vilka sådant statistiskt arbete bedrives, som är av vikt för nämndens verksamhet. Med hänsyn härtill ansluter jag mig till riksnämndens förslag på denna punkt. Vad nämnden i övrigt anfört beträffande personalbehovet inom denna avdelning föranleder i stort sett ingen erinran från min sida. I enlighet med lönenämndens förslag torde dock den föreslagna befattningen som arkivarie och registrator böra benämnas registrator. Jag förutsätter vidare, att kungörelsen om reglerad befordringsgång för viss icke-ordinarie personal i statens tjänst (1947 nr 436) beaktas vid lönegradsplaceringen av därav berörda tjänstemän.

För planeringsavdelningen räknar nämnden bl. a. med två byrådirektörer, av vilka den ene närmast avses komma att arbeta med spörsmål sammanhängande med landets försörjning under avspärrning, medan den andre enligt nämndens förslag skall ha till uppgift att under avdelningschefens omedelbara ledning arbeta med spörsmål sammanhängande med krigshushållningsplaneringen. Vad nämnden i fråga om denna avdelning föreslagit finner jag mig kunna biträda.

För affärsavdelningen föreslår riksnämnden bl. a. en direktörsassistent i löneställningen Ce 31 samt en förrådschef i löneställningen Ce 33. Direktörsassistenten skall icke endast biträda direktören vid inköp och försäljningen utan även vid direktörens bortovaro träda i hans ställe. Förrådschefen skall bl. a. svara för värden av nämndens lager, ha tillsyn över byggnader och andra anläggningar, exempelvis oljecisterner. Arbetsuppgifterna äro sålunda i båda fallen synnerligen maktpåliggande. Att såsom statskontoret föreslagit ersätta förrådschefen med en befattningshavare i högst byrådirektörs löneställning synes mig uteslutet med hänsyn till svårigheterna att i konkurrens med det enskilda näringslivet erhålla en dugande kraft för ifrågavarande uppgifter, som i huvudsak äro av teknisk natur. Jag vill i detta sammanhang erinra om att reservförrådsnämnden i sitt senaste bokslut redovisar ett varulager, värderat till omkring 125 miljoner kronor. Jag biträder nämndens förslag i fråga om nu berörda tjänster och finner ej heller anledning till erinran mot vad nämnden i övrigt anfört och föreslagit beträffande personalbehovet på nämndens affärsavdelning.

Såsom nämnden anfört torde särskilda belopp icke behöva beräknas till avlöningar för de befattningshavare, som äro upptagna å övergångsstat, nämligen en kanslichef i löneställningen Co 14, en förste byråsekreterare i Ca 29 samt en aktuarie i Ca 24.

Riksnämnden har beräknat medelsbehovet till avlöningar och arvoden för den i det föregående angivna organisationen på följande sätt.

	Kronor
1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän	196 200
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t	14 500
3. Avlöningar till extra ordinarie personal	235 900

Härutöver räknar nämnden för budgetåret 1948/49 för extra personal och sakkunniga med ett medelsbehov av 192 000 kronor. Till stöd för denna beräkning har nämnden särskilt framhållit vikten av att omedelbart ge arbetet en ej alltför ringa bredd, så att det material, som nu finnes samlat hos krisorganen, snarast kan bringas till användning i det fortsatta arbetet med planeringen av den ekonomiska försvarsberedskapen.

De av riksnämnden verkställda kostnadsberäkningarna böra justeras med hänsyn till vad jag anfört om kanslichefens löneställning och antalet byrådirektörer. I övrigt föranleda beräkningarna ingen annan erinran från min sida än att kostnaderna böra uppdelas på avlöningar till ordinarie tjänstemän, avlöningar till icke ordinarie personal, ersättningar till sakkunniga samt rörligt tillägg. Jag delar även nämndens uppfattning att ett ej alltför snävt tilltaget belopp bör stå till nämndens förfogande för extra personal och sakkunniga. Anslagsposterna böra i avlöningsstaten upptagas förslagsvis. Överskridande av anslagsposterna till arvoden och särskilda

ersättningar bestämda av Kungl. Maj:t samt till avlöningar till icke-ordinarie personal ävensom ersättningar till sakkunniga bör få äga rum endast i det fall, att Kungl. Maj:t finner särskilda omständigheter därtill föranleda.

Beträffande riksnämndens omkostnader under budgetåret 1948/49 är det svårt att nu göra någon säker beräkning. Jag finner mig emellertid kunna godtaga nämndens beräkningar på denna punkt. Till riksnämndens omkostnader torde alltså böra anvisas ett förslagsanslag av 150 000 kronor, fördelat på följande sätt.

Reseersättningar, förslagsvis,	kronor	50 000
Sjukvård, förslagsvis	»	2 000
Expenser, förslagsvis	»	88 000
Tekniska undersökningar, förslagsvis	»	10 000
<hr/>		
Summa kronor		150 000

Till *omkostnader för statlig lagerhållning under budgetåret 1948/49* har riksnämnden beräknat, att ett belopp av 1 000 000 kronor kommer att erfordras. Från detta anslag bestridas dels kostnaderna för kompletterings- och underhållsarbeten å de av nämnden förvaltade cisternanläggningarna, löner till den lokala personalen jämte övriga kostnader för driften av cisternanläggningarna, dels lagringskostnader för nämndens varulager, såsom lagerhyror m. m. Beräkningen föranleder ingen erinran från min sida.

Finansieringen av inköps- och lagringsverksamheten sker för närvarande genom en rörlig kredit, som upplagts i riksgäldskontoret. Genom Kungl. Maj:ts beslut den 29 juni 1946 har statens reservförrådsnämnd erhållit be- myndigande att för sin inköpsverksamhet disponera denna kredit intill ett belopp av 100 000 000 kronor. Till det konto, som öppnats för reservförråds- nämnden i riksgäldskontoret, skola inflytande försäljningsmedel inbetalas. Reservförrådsnämnden äger att, utöver nämnda kredit, disponera det till- godohavande, som uppkommer genom inbetalningen av försäljningsmedel. Reservförrådsnämnden förfogar för närvarande över likvida medel till ett belopp av 43 000 000 kronor, som inestå hos riksgäldskontoret och på bankräkningar. Reservförrådsnämndens varulager upptogs den 30 juni 1947 till omkring 125 000 000 kronor.

Såsom riksräkenskapsverket i sitt yttrande framhållit synes det mindre lämpligt att tillgångar av denna storleksordning redovisas vid sidan av riksbokföringen och utanför budgeten. Med hänsyn härtill synas dessa till- gångar böra upptagas till redovisning under en ny kapitalfond. Denna bör bildas per den 30 juni 1948 och benämnas statens reservförrådsfond. På denna kapitalfond böra till redovisning upptagas reservförrådsnämndens likvida medel och utestående fordringar samt varulagrets värde.

Av en sådan anordning följer, att, därest ytterligare medel komma att erfordras för ökning av de statliga reservförråden, sådana böra anvisas

över kapitalbudgeten. Med hänsyn till de förhållandevis betydande likvida medel, som för närvarande stå till förfogande, torde för budgetåret 1948/49 ytterligare belopp för detta ändamål ej behöva anvisas.

Vid detta ställningstagande har jag utgått ifrån, att även den kredit för statlig lagerhållning, som öppnats i riksgäldskontoret, står till förfogande, därest så skulle erfordras. Densamma bör emellertid få tagas i anspråk allenast efter beslut av Kungl. Maj:t.

Av de medel, som sålunda komma att stå till förfogande för den statliga lagringsverksamheten, böra även bestridas kostnaderna för den lagring av läkemedel och sjukvårdsmateriel, vilken, såsom jag tidigare anført, bör ankomma på sjukvårdsberedskapsnämnden. För detta ändamål torde för budgetåret ett belopp av 3 000 000 kronor böra beräknas.

Täckande av vissa förluster på statens reservförrådsnämnds verksamhet.

Genom beslut den 3 oktober 1941 ålade Kungl. Maj:t statens reservförrådsnämnd bl. a. att efter utgången av varje budgetår inkomma med uppgift om den minskning i inkomster, som uppstått genom att nämnden i enlighet med av Kungl. Maj:t meddelade föreskrifter vid försäljning av varor tilllämpat priser, understigande gällande marknadspris å vederbörande varuslag. Tillika förklarade Kungl. Maj:t sig vilja med stöd av sålunda inkomna uppgifter årligen till prövning upptaga frågan om anvisande av medel från driftbudgetanslag för ersättning av den inkomstminskning, som uppkommit på grund av försäljningar under gällande marknadspris eller under gällande inköpspris.

Reservförrådsnämndens framställning.

Reservförrådsnämnden har i skrivelse den 8 januari 1948 anmält vissa förluster, som uppstått efter utgången av budgetåret 1945/46 och som hänföra sig till varor, vilka nämnden i prisreglerande eller produktionsstödjande syfte på särskilda uppdrag av Kungl. Maj:t inköpt och därefter med Kungl. Maj:ts bemyndigande försålt till priser, som kunnat erhållas, även om dessa understigit nämndens självkostnader.

Aluminium. Reservförrådsnämnden har jämlikt bemyndiganden av Kungl. Maj:t den 9 oktober 1942 och den 4 februari 1944 inköpt vissa partier aluminium från Svenska aloxidverken aktiebolag och aktiebolaget Svenska aluminiumkompaniet till ett pris av för vissa partier 4 kronor 20 öre för kilogram och för andra partier 4 kronor 55 öre för kilogram. Nämndens totala lager av aluminium uppgick den 1 juli 1946 till i runt tal 2 385 ton. Självkostnaden för lagret av importerat och inhemskt aluminium uppgick till 8 824 500 kronor eller ca 3 kronor 70 öre per kilogram. Sedan sistnämnda tidpunkt har försålts sammanlagt 1 912 878 kilogram till ett genomsnittspris av 1 krona 55 öre per kilogram. Nämndens förlust å ifrågasvarande försäljning uppgår till 4 112 687 kronor 70 öre.

Apatitslig och smältfosfat. Genom beslut den 10 maj 1946 uppdrog Kungl. Maj:t åt nämnden att från Luossavaara-Kiirunavaara aktiebolag inköpa ca 5 784 ton apatitslig till ett pris av 935 264 kronor 7 öre eller 161 kronor 70 öre per ton. Kungl. Maj:t godkände tillika ett mellan nämnden och Wargöns aktiebolag träffat avtal om omarbetning av 2 500 ton dylik apatitslig till smältfosfat. Av den med anledning av nämnda uppdrag inköpta apatitsligen har nämnden låtit omarbета ca 423 ton till smältfosfat, varvid ett genomsnittspris för sligen av 28 kronor per ton beräknades. Å detta sligparti uppstod en förlust av 133 kronor 70 öre per ton eller sammanlagt 56 569 kronor. Av nämnda kvantitet apatitslig erhöles 525,5 ton smältfosfat med ett tillverkningsvärde av 129 kronor 70 öre per ton. Vid försäljningen av smältfosfatet erhöles ett pris av 95 kronor 29 öre per ton, vadan en förlust uppstått å 18 079 kronor 83 öre. Sammanlagda förlusten å smältfosfatet och den för framställningen använda apatitsligen uppgick till 74 648 kronor 83 öre.

Bonnarör. Genom beslut den 10 mars 1944 bemyndigade Kungl. Maj:t statens industrikommission att med ett bolag, som avsågs skola bildas för ändamålet, träffa avtal om framställning av tryckrör (s. k. Bonnarör). Kungl. Maj:t uppdrog samtidigt åt reservförrådsnämnden att inköpa de kvantiteter tryckrör, till vilka kronan på grund av ifrågavarande avtal kunde bli va skyldig att anskaffa köpare. På grund av detta beslut har nämnden måst inlösa 18 113 meter bonnarör i olika dimensioner för 1 067 118 kronor 20 öre. Av denna kvantitet har försålts sammanlagt 15 806 meter för 704 615 kronor 84 öre. På denna försäljning har uppstått en förlust av 205 030 kronor 56 öre.

Koppar. Genom beslut den 12 maj 1944 bemyndigade Kungl. Maj:t industrikommissionen att med aktiebolaget Ferrolegeringar träffa avtal om framställning av elektrolytkoppar i huvudsaklig överensstämmelse med ett av kommissionen framlagt avtalsförslag. Kungl. Maj:t uppdrog samtidigt åt reservförrådsnämnden att inköpa de partier koppar, till vilka kronan på grund av avtalet kunde bli va skyldig att anskaffa köpare. Med anledning av nämnda beslut har nämnden inköpt 152 728 kilogram koppar från aktiebolaget Ferrolegeringar till ett medelinköpspris av 1 krona 61 öre för kilogram. Av detta parti har hittills försålts 8 792 kilogram till ett genomsnittspris av 1 krona 25 öre för kilogram. Härvid har uppstått en förlust av 3 072 kronor 96 öre.

Gjutna tryckrör. Genom beslut den 26 maj 1944 uppdrog Kungl. Maj:t åt reservförrådsnämnden att inköpa de kvantiteter gjutna tryckrör, vartill kronan enligt av industrikommissionen med vissa företag ingångna produktionsavtal kunde bli va skyldig att anskaffa köpare. Nämndens lager av tryckrör, som på grund av detta uppdrag inköpts, uppgick den 1 juli 1946 till 4 289 meter av olika dimensioner med ett inköpsvärde av 367 396 kronor 53 öre. Hela kvantiteten har försålts för 241 892 kronor 35 öre. Förlusten har sålunda uppgått till 125 504 kronor 18 öre.

Nickel. Genom beslut den 8 oktober 1943 uppdrog Kungl. Maj:t åt re-

servförrådsnämnden att inköpa bl. a. de kvantiteter nickel, till vilka kronan enligt ett av industrikommissionen med Bolidens gruvaktiebolag ingånget produktionsavtal kunde bli skyldig anskaffa köpare. Nämndens lager av dylik nickel uppgick den 1 juli 1946 till 816 240 kilogram. Nämndens självkostnadspris för ifrågavarande nickel uppgick till 14 kronor 34 öre per kilogram. Av detta nickel har nämnden försålt 89 945 kilogram till ett genomsnittspris av 3 kronor 32 öre per kilogram. Härvid har uppstått en förlust av 991 541 kronor.

Personbilsboggiaggregat. Genom beslut den 12 mars 1943 föreskrev Kungl. Maj:t, att reservförrådsnämnden skulle inköpa personbilsboggiaggregat, som kronan enligt avtal mellan statens priskontrollnämnd och Ford Motor Company aktiebolag, General Motors Nordiska aktiebolag och aktiebolaget Volvo kunde bli skyldig att inköpa. Med anledning härav inköpte nämnden tillhopa 294 st. aggregat för 134 222 kronor 76 öre. Ifrågavarande aggregat ha sedermera försålts, delvis som skrot, för 32 499 kronor 29 öre. En förlust har således uppstått å 101 723 kronor 47 öre.

Zink. Genom beslut den 16 april 1943 uppdrog Kungl. Maj:t åt reservförrådsnämnden att inköpa de kvantiteter zink, till vilka kronan på grund av avtal mellan industrikommissionen och Trollhättans elektrotermiska aktiebolag kunde bli skyldig att anskaffa köpare. På grund härav har reservförrådsnämnden från bolaget inköpt 3 693 978 kilogram zink för 4 211 337 kronor 15 öre, varjämte nämnden till bolaget jämlikt beslut av Kungl. Maj:t den 7 december 1945 utbetalat ett belopp av 74 400 kronor i stället för att inköpa ytterligare 248 ton zink. Nämndens sammanlagda kostnad för ifrågavarande zinkparti uppgår således till 4 285 737 kronor 15 öre, vilket betyder ett genomsnittspris av 1 krona 16 öre för kilogram. Den 1 juli 1946 hade nämnden i lager 2 753 349 kilogram av ifrågavarande zinkparti. Denna kvantitet har sedermera försålts till ett genomsnittligt pris av 89 öre per kilogram, varvid uppstått en förlust av 747 605 kronor 71 öre.

Hudar. Genom beslut den 15 februari och 5 juli 1946 har Kungl. Majt uppdragit åt reservförrådsnämnden att inköpa sammanlagt omkring 1 088 ton danska hudar. Ifrågavarande inköp verkställdes för nämndens räkning av Svenska garveriidkarnas import- och råvaruförening 1940 u. p. a., som sedermera även på uppdrag av nämnden sålt hudarna till garverierna. Härvid har uppstått en förlust av 354 399 kronor 83 öre, för vilken täckning av subventionsmedel icke kunna erhållas.

Bildäck. Genom beslut den 11 oktober och 15 november 1946 uppdrog Kungl. Maj:t åt reservförrådsnämnden att från aktiebolaget Leopold Svedberg i Norrköping inköpa sammanlagt ca 3 450 för bilar avsedda ytterdäck av gummi. Med anledning härav inköpte nämnden 3 115 st. bildäck för 1 002 811 kronor. Vid försäljning av dessa däck har erhållits 497 129 kronor 89 öre, vadan på affären uppstått en förlust av 505 681 kronor 11 öre.

Ovan angivna förluster uppgå till sammanlagt (4 112 687: 70 + 74 648: 83 + 205 030: 56 + 3 072: 96 + 125 504: 18 + 991 541 + 101 723: 47 + 747 605: 71

+ 354 399: 83 + 505 681: 11 =) 7 221 895 kronor 35 öre. Då såsom inledningsvis nämnts dessa förluster icke uppkommit i nämndens ordinarie verksamhet utan samtliga hänföra sig till inköp, som nämnden i prisreglerande eller produktionsfrämjande syfte verkställt enligt särskilda uppdrag av Kungl. Maj:t, har nämnden ansett, att särskilda medel böra anvisas för täckande av dessa förluster.

Reservförrådsnämnden har därför i sin nyssnämnda skrivelse hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att för ändamålet anvisa ett belopp av 7 221 895 kronor 35 öre.

Reservförrådsnämnden har i detta sammanhang anmält, att ytterligare en del i nämndens återstående lager ingående varor, som inköpts eller tillverkats på grund av särskilda uppdrag av Kungl. Maj:t, beräknas medföra förluster för nämnden. Därest vid försäljning av dessa varor inom landet nu gällande priser kunna utvinnas, beräknas förlusterna uppgå till sammanlagt i runt tal 12 081 000 kronor. Vid försäljning till förkrigspriser eller nupris, om detta för några varor är lägre än förkrigspriset, skulle sammanlagda förlusterna uppgå till omkring 13 813 000 kronor.

Departementschefen.

De förluster, som i anslutning till reservförrådsnämndens skrivelse redovisats i det föregående, ha i huvudsak uppkommit därigenom, att sedan Kungl. Maj:t uppdragit åt reservförrådsnämnden att i prisutjämnande eller produktionsstödjande syfte verkställa inköp av vissa varor till pris motsvarande produktions- eller importkostnaderna, varorna sedermera utförsålts till priser, som understigit inköpspriset. I ett fall har den redovisade förlusten delvis en i viss mån annan karaktär, i det att reservförrådsnämnden efter beslut av Kungl. Maj:t utbetalat ett visst belopp i stället för att inköpa ytterligare kvantiteter zink. Denna utbetalning har ansetts kunna åläggas reservförrådsnämnden, enär densamma i annat fall blivit skyldig inköpa ifrågavarande parti zink och därefter nödsakad att utförsälja densamma till ett pris understigande inköpspriset. Ifrågavarande utbetalning är därför närmast att jämställa med de övriga förlusterna och torde lämpligen böra regleras i samma ordning som dessa.

Under tidigare år ha förluster av ifrågavarande slag täckts genom att medel anvisats från det å förskottsstat upptagna anslaget till pris- och handelsreglerande åtgärder eller från särskilt anslag för ändamålet å driftbudgeten. Med hänsyn till det avsevärda överskottet å nämndens verksamhet för räkenskapsåret 1945/46 medgav emellertid riksdagen år 1947, att då föreliggande underskott finge täckas ur nämndens odisponerade reserv.

Även i år synes sistnämnda förfaringssätt kunna användas. Reservförrådsnämndens bokslut för räkenskapsåret 1946/47 visar nämligen, att om inneliggande varulager, vars förkrigsvärde (eller nuvärde om detta är lägre) angives till omkring 59 000 000 kronor, nedskrivs till 0, en odisponerad reserv av omkring 53 000 000 kronor kvarstår.

Hemställan.

Under återopande av vad i det föregående anförts får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

I. godkänna de riktlinjer för riksnämndens för ekonomisk försvarsberedskap uppgifter, befogenheter och organisation, som angivits i det föregående;

II. fastställa följande personalförteckning för riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap:

Personalförteckning.*Tjänstemän å ordinarie stat.*

1 generaldirektör	Cp 22
1 direktör	Cp 17
1 överingenjör	Cp 14
1 kanslichef	Cp 12
3 byrådirektörer	Ca 31
1 byråsekreterare	Ca 24
1 registrator	Ca 15
1 kansliskrivare	Ca 15
1 förste expeditionsvakt	Ca 11
1 kanslibitråde	Ca 11
1 expeditionsvakt	Ca 9
1 kontorsbiträde	Ca 8

Tjänstemän å övergångsstat.

1 kanslichef	Co 14
1 förste byråsekreterare	Ca 29
1 aktuarie	Ca 24

Extra ordinarie tjänstemän i högre lönegrad än Ce 24.

1 förrådschef	Ce 33
1 direktörsassistent	Ce 31
1 byrådirektör	Ce 31
1 förste byråsekreterare	Ce 29
1 förste byråsekreterare	Ce 27
1 kamrerare	Ce 27
1 förrådsingenjör	Ce 27

III. godkänna följande avlöningsstat för riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1948/49.

Avlöningsstat.

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	174 000
2. Arvoden och särskilda ersättningar bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	14 500
3. Avlöningar till icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	366 200
4. Ersättningar till sakkunniga, <i>förslagsvis</i>	22 000
5. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	44 600
	<hr/>
	Summa kronor 621 300

IV. under tolfte huvudtiteln för budgetåret 1948/49 anvisa

dels till Riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap: Avlöningar ett förslagsanslag av kronor 621 300

dels till Riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap: Omkostnader ett förslagsanslag av kronor 150 000

dels ock till Omkostnader för statlig lagerhållning ett förslagsanslag av kronor 1 000 000

V. medgiva, att för finansieringen av riksnämndens för ekonomisk försvarsberedskap inköps- och lagringsverksamhet må per den 30 juni 1948 bildas en ny kapitalfond, benämnd statens reservförrådsfond, och att till denna fond må överföras statens reservförrådsnämnds tillgångar;

VI. medgiva, att den rörliga kredit, som jämlikt beslut av 1946 års riksdag upplagts i riksgäldskontoret för finansiering av statens reservförrådsnämnds inköps- och försäljningsverksamhet, må överföras på riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap samt att riksnämnden må, efter beslut av Kungl. Maj:t, disponera denna kredit intill ett belopp av 100 000 000 kronor;

VII. bemyndiga Kungl. Maj:t att meddela föreskrift om att i det föregående angivna förluster å reservförrådsnämndens verksamhet å tillhoppa omkring 7 222 000 kronor skola täckas ur förefintligt överskott å verksamheten i övrigt.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen förordnar Hans Majestät Konungen, att proposition skall avlåtas till riksdagen av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Curt Nordwall.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

	Sid.
<i>Inledning</i>	3
<i>Nuvarande organisation på den ekonomiska försvarsberedskapens område</i>	5
<i>Den ekonomiska försvarsberedskapen</i>	9
Riksnämndens framställning	9
Yttrandena	29
Departementschefen	37
<i>Riksnämndens organisation</i>	44
Riksnämndens framställning	44
Kostnads- och anslagsberäkningar	50
Yttrandena	52
Departementschefen	57
<i>Täckande av vissa förluster på statens reservförrådsnämnds verksamhet</i>	62
Reservförrådsnämndens framställning	62
Departementschefen	65
<i>Hemställan</i>	66